Yarım Ay

No. 96

15 Krş.

15 Şubat 1939

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi : İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı: Türkiye için { 6 Aylığı : 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon : **23607** *Telgraf adresi :* **Resimliay** *Posta Kutusu :* **629**

Rica : 1) İdare işlerine ait muhaberelerin: **Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü**

Yazı „ „ „ : „ „ „ **Yazı** „

Bilmece „ „ „ : „ „ „ **Bilmece Memurluğu**

adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur ; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasın öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden:

Dahilîye Mutehassısı ***Dr. Hafız Cemal*** LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat (2½ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda 104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat (9 ½ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon : 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

A N A

Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından neşrolunur en mükemmel ve en faydalı bir aile mecmuasıdır. 13 üncü sayısı çıktı. Behemhal alınız ve okuyunuz!

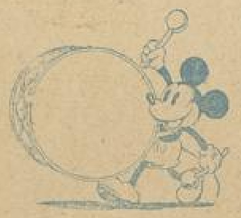

Öğretmenler İçin

DERS NOTLARI

ve

Talebeyi Görme Araştırma

DEFTERİ

30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80

Talebelik

Olarak, yeni ders taksimatına ve müfredat programlarına uygun olarak tertip edilmiştir.

Resimli Ay Matbaasından arayınız.

İkizler Serisinin En Güzeli :

Türk İkizleri

Yazan : CAHİT UÇUK

Satıldığı : yer Ankara Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi

ÇOCUK

127 inci Sayısı Çıktı :

İlk ve Orta okul öğrencileri için, Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çıkarılan haftalık mecmuadır. Öğretmenler tarafından taktir olunan; çocuklar tarafından pek çok sevilen bu faydalı dergiyi yavrularınıza alınız!...

JOLİ FAM KREMİ

CİLDİNİZİ

BESLER VE TAZELEŞTİRİR

GÜZELLİĞİNİZİ

GENÇLİĞİNİZİ

EBEDİYEN MUHAFAZA EDER

15 Günden 15 Güne

BİZDE İLK HEYKEL BAHSİ

Yazan: Abdurrahman Adil EREN

Heykel bahsını bizde ilk defa ortaya koyan "Ali Ferruh„ olmuştur. Ali Ferruh:

" Heykel, seza yapılsa ona kehribardan „

mısraını söyliyerek heykel bahsını ortaya attı. Ve "Beşir Fuad„ ın ruhunu şadeyledi.

Beşir Fuat bir levent [1] güzeli idi. Eserler vücude getirir; Tercümanı Hakikat gazetesile sık sık makaleler neşreylerdi. Güoün birinde yine Beşir Fuadın yazılarından, Beşir Fuadın intihar ettiğini anladık.

1888 - 1889 senelerinde kokain keşfolunmuştu. Kokain maddesinin hissi eylediği iptal şayi oldu. Beşir Fuat bey, hekimlikteki "irsiyet„ nazariyesine binaen, kendini intihar etmek mecburiyetinde gördü. Çünkü Beşir Fuadın babası delilikten vefat etmiş idi. Beşir Fuat bir deli olarak yaşamak istemiyordu. Ölümü tercih ediyordu:

"... Öyle de intihar edeceğim, böyle de intihar edeceğim. Bari damarlarıma kokain şırınga ederek hissimi iptal edeyim, sonra da bir elime kalemi alarak kanım akarken - takatım yettiği derecede - tahassüsatımı kayit ve tahrir ederek âlemi tıbba bir yadigârı fennî bırakayım„, dedi. Ve dediğini yaptı.

*
* *

Beşir Fuat bey güzelce tıp tahsil etmiş idi. Vaşington sefaretine kadar irtika etmiş olan Reşat bey zade Ali Ferruh bey, daha mektep talebesi iken olgun bir kalem sahibi idi. Haftalık ve iki sahifelik bir edebî mecmua neşrederdi. Sık sık Beşir Fuat bey ile görüşürlerdi. Sirkecide tramvay caddesinden Babıâli yokuşuna çıkan caddenin solunda altlı üstlü bir kıraathane ve onun ittisalinde de daracık ve fakat uzun diğer b r kıraathane daha vardı. Bu kıraathanelere evvelleri (Yıldız) ve sonraları (Yaldız) kıraathaneleri tabir olunurdu. Ali Ferruh bey ile Beşir Fuat bey sık sık uğradıkları bu kıraathanenin taş masaları üzerinde asude asude yazılarını yazarlardı.

Güoün birinde sureti intiharını, Beşir Fuadın kalemile, ve bütün tafsilâtile Tercümanı Hakikat gazetesinde okuduk. Hep müteessir olduk. Ali Ferruh teessürünü, manzum fevkalâde bir mersiye ile tasvir eyledi. İşte yukarıda yazdığım:

" Heykel, seza yapılsa ona kehribardan „

mısraı bu mersiyedendir.

Ali Ferruh beyin çıkardığı iki yapraklık ve haftalık edebî mecmuanın ismi - yanılmıyorsam - "Gülşen„ idi.

İngiliz müverrihi "Rikavn„ der ki: levent sözü İtalyanların Levanta kelimesinden alınmıştır. Ve izahat da verir. Rikavn'ın izahatı kandırıcıdır.

FELÂKETİN GETİRDİĞİ SAADET: BAY ALİ RIZA SEYFİNİN ÇİÇEKLERİ KURAKTAN NASIL KURTULDULAR?

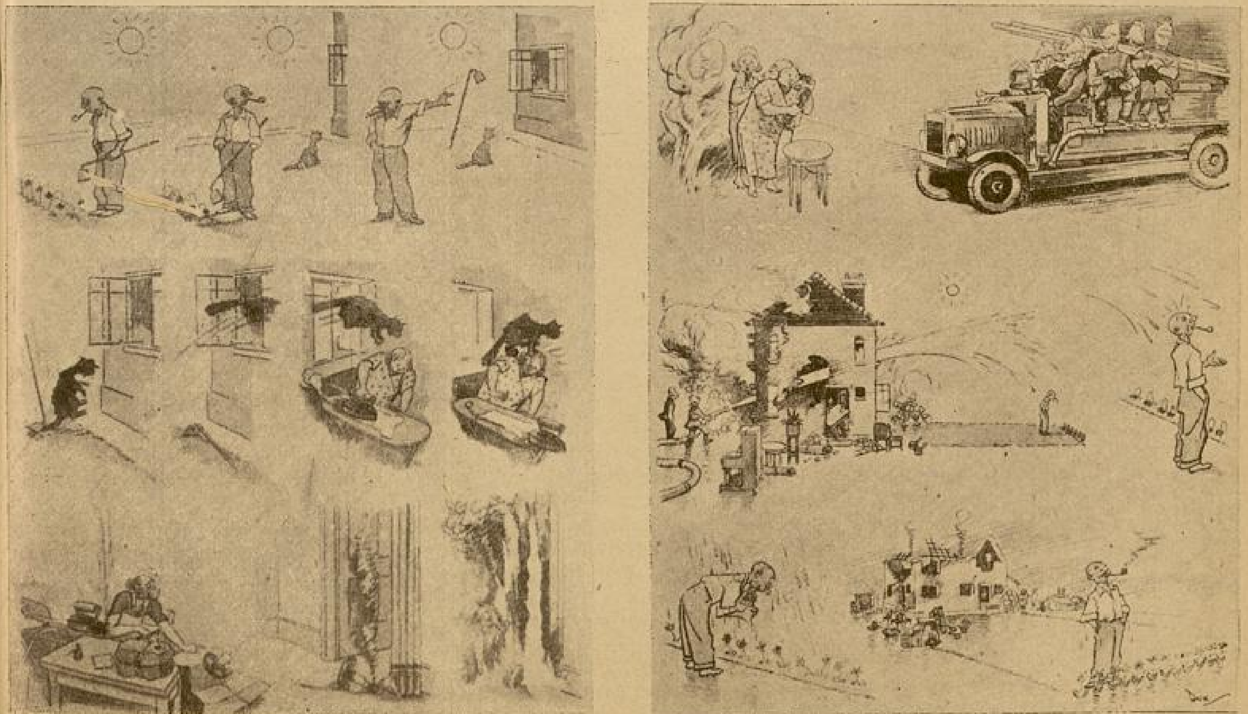

SENDELEME

●

Yazan:

MÜKERREM KÂMİL SU

●

Semih'le evleneceğim zaman müreffeh bir hayat yaşamıyacağımı biliyor, fakat aşkımızın büyüklüğüne güvenerek ne olsa mesut olacağımızı umuyordum. Aşkta pazarlık olmaz ama, arkadaşlarımın ikazları beni biraz da maddî olmak mecburiyetinde bırakıyordu: "Aşk açlıkla geçinemez. Hele çoluk çocuğa karıştığınız zaman haliniz pek acıklı olur. İnsan isteklerinin ardı arası kesilmez. Renkli hayallerle kurulan yuva, ihtiyaç listeleri karşısında tutunamaz, çöker!„ diyorlardı.

Fakat onu okadar çok seviyordum ki, gelecekten korkmadım. Binbir hesaba bağlı sürülecek bir ömür, sevgimin karşısında karanlık görünmedi. Evlendik. Eğer Semih'le mesut olmadığımı söylersem nankörlük olur. Yalnız ilk günlerde değil, ilk yıllarda da dünyaya sığmıyacak kadar sonsuz bir saadetin kucağında yaşadık. Her derdi yenecek silâhımız vardı: Gençlik.

Her acıya kahkaha atacak çağda idik. Aç kalınca güldük. İyi giyinemeyince kendi kendimizi alaya alarak işin fecaatini geçiştirdik. Gidemediğimiz baloların, kaçırdığımız müstesna filmlerin ve konserlerin acısını evimizde sevgi denilen o bambaşka duygunun füsunu içinde uyuttuk.

Dünyaya meydan okuyan bir aşkın kudreti içinde yokluk eridi. Susturulan istekler yanıksamadılar ve biz hayatı güllük, gülistanlık görmekte devam ettik.

Babam öldükten sonra maddî hayatımızın yürüyüşünde epiyce bir aksaklık oldu. Ev kirası, elektrik ve hizmetçi masrafı bütçemizi korkunç bir şekilde sarsmağa başladı. Karşı karşıya geçerek hisleri körleştiren, ruhu hayal cihanından ayırıp binbir sefaletle yüz yüze getiren hesaplara giriştik:

Daha küçük ev,

Daha az ışıklı ampuller,

Ve ancak onbeş günde bir ağır işler için eve getirilecek hizmetçi...

Plânımızı tasarladıktan sonra en mühim siyasî işleri başarmış diplomatlar gibi tatlı bir yorgunluğa kapılmıştık. Sokağa fırladık. İki serseri kuş gibi oradan oraya dolaştık ve bir daha, içimizden, maddî sıkıntıların tortusunu ruhumuza sindirmemeğe çalışacağımızı kararlaştırdık.

Sabahları kocamı işine yolladıktan sonra işe başlıyordum. Yatak odamız havalanıncıya kadar mutfak işlerimi bitiriyor, evi derleyip toplıyor, öğle yemeğini hazırlıyordum. Kocama taranmamış saçla ve karmakarışık kıyafetle görünmemeğe daima dikkat ediyordum.

Yemeğe gelir gelmez:

"Sevgilim, yorgun musun?„ diye kollarını açardı. Küçük bir kahkaha ile karşılık verirdim. Yüreğinde sevginin sıcaklığını taşıyanların semtine yorgunluk uğrar mı? İştahla yemeğimizi yerdik. O, tekrar işine gidince yine mutfağa girer, en sevmediğim, biriktirmekten korktuğum bulaşık işine başlardım. Sonra biraz gazete, mecmua falan okumak, ziyaretler yapmak, el işleri ile oyalanmak günümü doldurur ve bütün gece kalplerimizin yarattığı dünya içinde mesut, konuşur, şarkı söyler, danseder, gidecek yerimiz yoksa, iki çılgın mektepli gibi sokak sokak dolaşırdık.

Her gece ellerimi, parmak uçlarımı uzun uzun öper: "Benim için yorulan, süflî işlerle uğraşan bu elleri takdis ediyorum„ derdi. Kıymetimi bildiği için de ayrıca sevinçli idim. Öyle ya takdirsiz de olabilir, kendi kazandığı için beni de ev işlerini yapmağa mecbur tutabilirdi. Fakat o, yaradılışta ince bir adamdı. Eğer zengin olsaydı,

şüphesiz beni de bir çokları gibi kürkler, elmaslar, otomobiller içinde yaşatacaktı.

Hayatımız bir kaynak suyu temizliğini muhafaza ediyor, yıllar biribirine ekleniyordu. Çocuğumuzun olmasını, onun terfiine bırakmıştık. O zaman elbet yaşayışımız daha manalı olacaktı.

Fakat birgün... Fakat hiç ummadığım bir tesadüf herşeyi altüst etti. Onunla, eski mektep arkadaşlarımdan Neclâ'nın evinde tanıştım. Neclâ, çok zengin bir adamla evlendiği ve yüksek sosyeteye dahil olduğu için, onunla sık sık buluşmaktan hoşlanmıyordum. Ne onun toplantılarına iştirak edecek kıyafetim vardı, ne de tanışacağım dostlarını evimde kabul edebilecek halde idim. Çocukluğumuzda çok seviştiğimiz için arada sırada birbirimizi göremeden de olamıyorduk.

Ona kabul günleri haricinde giderdim. Saatlerce konuşurduk. Hiçbir zaman takip edemiyeceğim modadan, deniz eğlencelerinden, yarışlardan, spordan, mevsimin en zarif balolarından bahseder; konserler, tiyatrolar, filmler hakkında mütalealar yürütürdü. Zaman geçtikçe Neclâ, benim renkli bir dünyam olmağa başladı. Onu dinlerken kendimi bambaşka bir âleme karışmış farzeder, oyalanırdım.

Birgün beni öteki ile tanıştırdı. Orta yaşlı, centilmen bir adamdı. Çok güzel konuşuyor, mükemmel giyiniyor, seyahat hatıralarını anlatıyor, etrafında toplananları oyalamasını biliyordu. Saçlarına kır düşmüştü. Bakışları yorgundu. Sırtı biraz eğilmişti. Fakat konuşmağa başladığı zaman harikulâde manalı bir adam oluyordu.

Müzikten, edebiyattan, gayet tatlı ve sürükliyen bir ifade ile hattâ siyasetten konuşuyordu. Çok okumuş bir kadın olmamakla beraber onu dinlemekten hazlanıyordum. Sözleri tamamile kafama hitap ediyordu.

Ayrıldığım zaman elimde olmadan hislerimin dünyası içinde onu Semih'le ölçtüm. Kocamı çok seviyordum. Bu muhakkak. Fakat aceba beğeniyor mu idim?

Bu sorgu, beş yıllık evlilik hayatımızda ilk defa burgusunu kafama sapladı. Ve sonra bu burgu kafamdan süzülerek hislerimin kapısını bulmakta da gecikmedi.

Tesadüfler arttı. Konuşmalar yabancılığı giderdi. Bakışlar manasını değiştirdi. Heyecan baş gösterdi. Ve alışkanlık doğmağa başladı. Her karşılaştığımda: "Bu son olmalı, diyordum. Çünkü gözü kapalı bir tehlikeye doğru sürüklenir gibiyim...„

Her ayrılışımda: "Onu bir daha ne zaman görebileceğim„ diye sızlanıyordum. Ve hergün Semih gözümden düşüyordu. Akşam yemeklerinden sonra gazetesini eline aldığı, onu bitirip Hayyam'ına, Fuzulî divanına daldığı zaman işimi dizlerimin üstüne bırakarak onu inceliyordum.

Bir zamanlar okadar sevdiğim adam bu mıydı diye hırçınlaştığım, şiir dünyası içine dalıp gittiği sıralarda tokatlamak istediğim çok oluyordu. Geceleri uykum kaçıyor, onun rahat rahat soluk alışlarını dinledikçe, ne olacak diyordum. Yesin, içsin, gezsin, yatıp uyusun. Her basit insanın yeter gördüğü dar çerçiveli hayat!.... Sonra ötekini düşünmeğe başlıyordum. Onun herşeyi bir füsun halinde ruhumu sarıyor, hislerim her ân ona doğru koşuyordu.

Artık mutfak işleri fena halde sinirime dokunuyor, bulaşık yıkar, soğan doğrar, toz alırken talihsizliğime için için ağlıyordum.

Birgün çok yorgun ve bedbindim. Sokağa fırladım. Rastgele yürümeğe başladım. Şehrin dışına çıkmıştım. Güneş batmak üzere idi. Yanımda son model bir otomobil durdu. Yere inen o idi. Ve o gün aylardanberi bakışlarımızın saklamağa çalıştığı şeyi, dudaklarımız açığa vurmaktan çekinmediler.

Ondan ayrıldığım zaman içimde bir tek ses hâkimdi: "Her ayın onunda sizi bekliyeceğim. Bütün hayatıma yalnız siz hükmedeceksiniz. Sizinle evlenmek ülküsüne bağlı kalarak yaşadığımı unutmayınız.„

Ve ben her ayın onu yaklaşırken adeta bir ruh hastası halini alıyordum. Rengim sapsarı, iştahsız, uykusuz, bastığı yeri görmiyecek, dinlediği şeyleri duymıyacak bir halet içinde bocalıyordum.

Kocam değişikliğimin farkında idi. Fakat bunu yorgunluğuma veriyor, üzüldüğünü söylemekten başka birşey yapamıyordu. Birgün ötekine gideceğimi düşünerek, hisle mantık çarpışmaları içinde buhranlar geçiriyordum.

Nihayet küçük bir hadise tereddüt içinde çırpınan hislerimi harekete geçirdi. Bir gece kocam eve çok geç geldi. Binbir dil dökerek özür diliyordu. O gece hiç sesimi çıkarmadım. Ertesi gün işinden döndükten sonra taştım, döküldüm.

Mutfak kedisi olmak için hayata gelmediğimi, binbir ihtiyacın sesini varlığımda boğarak sefil bir ömrü sürüklemeğe mecbur olmadığımı, bu dar çerçiveli yaşamaktan bıktığımı ve herşeyi söyledim.

Bir yandan valizlerimi yerleştiriyor, bir yandan hıçkırıklar içinde hicranlarımı döküp saçıyordum. O, bunları nihayet bir kadın kaprisi olarak kabul ediyor, hiç sesini çıkarmıyordu. Kapıdan çıkarken:

— İşte sevgili Hayyam'ın! Bu ebedî sarhoşla başbaşa kal. Onun aşkından, usanç getirince, Fuzulî'nin elemlerine dal; ben gidiyorum, diye haykırdım.

Ölü gibi [sararmıştı. Hızla önüme geçti. Kollarımdan yakaladı. Bakışları sanki gözbebeklerimi delip geçmek istiyordu. Titriyordu. Benim de boğazıma birşey düğümlenmişti. Ağlamak istiyordum.

Neden sonra kollarımı sıkan elleri gevşedi. Çenemden tutarak yüzümü yüzüne yaklaştırdı. Kırık bir sesle:

— Haklısın sevgilim, diye inledi. Fakir bir adam, güzel ve hisli bir kadına sadece aşkının kâfi gelemiyeceğini daima aklında tutmalıdır. Sonra çılgın gibi dudakları yüzümde dolaştı. Bu öpüşlerde parçalanan bir kalbe şimdiden dolan hasret acısı saklı gibi idi.

Biraz daha kalırsam ağlaya ağlaya kararımı ayak altına alacağımı hissederek kollarından sıyrıldım.

Ona gidiyordum. Ve tuhaf tesadüf ayın onu idi. Evinin bütün ışıkları yanmıştı. Kapının ziline bastığım dakikada onu karşımda buldum. Salon çiçeklerle süslü idi. Bir köşede muhteşem bir içki sofrası göze çarpıyordu. Bekliyordu. Aşkı ve heyecanı ile...

Ellerimden tuttu. Belli ki öpecekti. Birden irkildim. Bundan sonra benden aşk ve saadet istiyecek yabancıya korka korka bakmağa başladım. Yine boğazıma birşey takıldı. Yine gözkapaklarım yanar gibi oldu. Bundan böyle gençliğimi, coşkun hislerinin seli ile yoğuran erkek, bir mazi hatırasından başka birşey olmıyacaktı ha?!

— Nekadar sarardınız. Yorgun musunuz? Bana yer gösteriyor, kızıl renkli bir içki ile dolan kristal kadehi dudaklarıma doğru uzatıyordu.

Onda herşey vardı. Aşk ve para... Bir kadını yaşatmasını muhakkak ki çok iyi biliyordu. Fakat öteki?!...

Hislerimi öyle yoğurmuş, heyecanlarımı öyle eskitmiş, beni ayak altına alınamaz bir alışkanlıkla öyle müthiş bir şekilde kendine bağlamıştı ki...

Çılgın gibi yerimden fırladım. Kapıdan çıkarken: "Beni affediniz. Yapamıyacağım. Elimde değil, elimde değil!„ diye hıçkırıyordum.

Arkamdan ne dedi, ne yaptı, bunları düşünecek halde değildim. Deli gibi evime koştum. Daima çantamda taşıdığım evin yedek anahtarı ile kapıyı açtım. Ayaklarımın ucuna basa basa merdivenleri çıktım. Hiçbir odada lâmba yanmıyordu.

Sokak fenerinden gelen ışığın yardımı ile yürüyordum. Semih, ne ezelî şarap âşıkı Hayyam'ının, ne de elem şairi Fuzulî'sinin yarattığı sihirli dünya içinde idi.

Yatak odamızda, başını boş kalan yastığıma yatırmış, düşünüyordu. Düğmeye dokundum. Gece lâmbasının, odanın havasını mavi bir toz gibi saran ışığı içinde açılan gözlerini kıpkırmızı buldum.

Kalbim, hükmünü vermişti. Sessiz ve şikâyetsiz kucaklaştık.

ÇİNDE İLK BÜYÜK TÜRK İMPARATORU

HONG - Tİ KİMDİR?

Türkler, Çinliler, Moğollar, Mançular, Tibetliler [Tiyen - şan] dağından dünyaya nasıl yayıldılar....

Yazan :

NİYAZİ ACUN

Asya milletleri hakkında yazdığı kitaplarla enternasyonal bir şöhreti olan ve beşeriyet ilmile uğraşan Türkiyenin Çin maslahatgüzarı (DEKIEN TOUNG) beni, Sefarethanelerinde büyük bir misafirperverlikle kabul ettiler.

Misafir salonunda, beni, Maslahatgüzarla tanıştıran Türkiyede tahsilini yapmış Çin Sefaret kâtibi [H. D. N. Ma] da vardı.

Salonda Çin büyüklerinin ve şimdi de her gün gazetelerde ismi ve resmi mebzulen görülen Çin millî kahramanı General - Şan - Kay - Şek - in büyük resimleri vardı.

***

Çin Üniversitesinden ve Parisde Siyans Poletikden mezun Çin Maslahatgüzarı küçük ellerile "ATATÜRK„ü işaret ederek :

— "Atatürk„ Büyük Türk milletini bugünkü hale getirmekle, şarkta emperyalist milletlerin siyaseti altında bulunan milletlere de hür yaşamak milliyetciliğini uyandırmış ve uyandıracaktır. Şarkın garbinde doğan o büyük güneş, bütün şark milletlerine istiklâl güneşi olmuştur.

Biz Çinliler - Atatürk - ü çok takdir ederiz.

Bugün Japonya ile mücadelemiz, Şan - Kay - Şek'in "Atatürk„ ruhunu aynen taşımasile başarılmaktadır.

Bizim Maraşal da bir gün "Atatürk„ gibi :

(— Ordular hedefiniz . . . . . ,) diyecektir.

Ve bu suretle Çin istiklâlini kazanacak ve "Atatürk„ ün inkılâpları gibi biz de inkılâplar yaratarak eski Çin medeniyetini modern bir tarzda ihya edeceğiz.

***

Kahvelerimizi içmiştik. Salonu bir sukût kaplamıştı. Kıymetli âlim Dekien Toung'a sordum :

— Beşeriyat ilminde en büyük teoriniz hangi ırklara müstenittir ?

Bu sualim onu harekete getirdi ve anlatmaya başladı :

— Türkistanda (Tiyan - şan = Tanrı dağı) vardır. Ve dünyanın hiçbir yerinde insan yok iken, ilk insan bu dağda hayat bulmuştur.

Altı bin sene evvel insanların sakin oldukları Tiyan - Şan dağında, (4635) senelerinde bu insanların başında büyük bir İmparator vardı. İsmi : [Hong - ti] idi. İmparator Hong - ti'nin beş oğlu vardı.

Tiyan - şan dağı İmparatora dar geldi.

Etrafa yayılmaya karar verdi. Büyük oğlunu yanına alarak şarkı cenubiye gitti: (Şimdiki Çin). Kendisile beraber üç oğlu da Tiyan - şan'ın şarkına, şimaline, garbı cenubisine hareket ettiler. Bir oğlu da Tiyan - şan'da kaldı.

Hong - ti'nin muhaceretinden iki asır sonra Hong - ti'nin çocukları arasında milliyet isimleri başladı.

Beynelmilel bilginlerden sayılan, Çinin Türkiye Maslahatgüzarı DEKİEN TOUNG

İki asır evveline kadar milliyet ismi yoktu. Cemiyetlerin ismi insanların başına geçen otoriter adamın ismile anılırdı.

Gerek dinler ve gerekse ilim bize, bugünkü insanların bir ecdattan başladığını ve ilk insanın da Tiyan - şan dağında hayat bulduğunu gösteriyor.

Hong - ti'nin Tiyan - şan dağından muhaceretinden iki asır sonrasına kadar Çin, Moğol, Türk, Mançuri, Tibet isimleri yoktu. Ancak bir isim vardı: (Hu. va-ço) şerefli insanlar.

Hong - ti oğullarile Tiyan - şan'dan muhaceret ettikten iki asır sonra, Çin, Moğol, Türk, Mançuri, Tibet, diye Asyada beş millet ismi meydana geldi.

Bu beş millet Hong - ti'nin oğullarıdır.

Büyük oğlu Çini kurdu. En küçük oğlu da Moğolları teşkil etmiştir.

Yukarıda söylediğim gibi, o zaman insanlara millet ismi değil, başlarına geçen akıllı, otoriter büyük adamın, yani reisin ismi verilirdi.

Meselâ : Çin ismi, bir sülâlenin ismidir. Sonradan Han başa geçince Han sülâlesi oluyor, Han idareyi ele alınca Çin, Han isimlerini söylemiyor, Han sülâlesi diyorduk. En yakın bir misal: Türklere Osmanlılar, Selçukîler, Beyazıt, Timur ve bugün de şerefle, göğsümüzü kabartan bir gururla: "Atatürk„ Türkiyesi, diyoruz. Türkler, Çinliler, Moğollar, Mançuriler, Tibetliler Hong - ti oğullarıdır. Hong - ti hicret ettiğinde Tiyan - şan'da kalan oğlu da Türk ismini aldı.

Büyük oğul Çini tesis etti. En küçük oğul da Moğolları tesis etti. Küçük oğulun arazisi münbit olmadığından Çine hücum etti. Aralarında kavga başladı. İlk seddiçin Moğollara karşı yapılmıştı. Kablelmilât - 244 - tarihinde ilk kardeş kavgası, küçük kardeşin en büyük kardeşe hücumile başladı.

Küçük kardeş mağlûp olunca Çinde hayat bulamadı. Garbe akın ettiler. Avrupalılarla harbettiler. Başlarında ATİLLA vardı. Atilla Karadeniz kıyılarını takip ederek Avrupaya yürüdü.

— Avrupada Cermanlar vardı. Onların menşei neresidir ?

— İlk insanın dünyaya yayıldığı nokta Tiyan - şan'dır. Cermanlar da buradan garbe gitmiştir.

Avrupalılarla harp eden Asyalılar Avrupada Macaristanı tesis ettiler. Bunun için Avrupalılar bugün Macarlara - Hongri - derler.

İkinci defa Moğolların garbe hicreti badelmilât -1277- de Cengiz Hanın idaresi altında olmuştur.

Hong - ti'nin oğulları, Çinin münbit toprakları elinde bulunan büyük kardeşin topraklarına hücum ettiler. Ve bu hücumlar da badelmilât - 265 den 644 - e kadar devam eder. Ve böylelikle Hong - ti çocukları yerine : Türk, Çin, Moğol, Mançuri, Tibet diye Asyada beş millet meydana gelir.

Suî sülâlesinden badelmilât - 484 - senesinde [TOÇÖ—Türk]lerle Çinliler birleşmişlerdir. 574 senesinden sonra TOÇÖ'ler Türkistan yolile İslâm dinini Çine getirdiler,

Tarihin kaydettiğine göre TOÇÖ'ler dünyanın en cesur, cengâver, süvari bir milletidir.

Han sülâlesinde Toçö'lerle Çinliler arasındaki münasebetler çok sıkı idi. Sonradan Toçö'ler ikiye ayrıldı : Şark Toçö'leri, garp Toçö'leri,

Garp Toçö'leri İranın bir kısmını aldı. Yavaş yavaş garbe akın attiler. Ta Orta Avrupaya kadar gittiler.

Toçö'ler İranı zaptedince Çinliler de İrana gittiler. Onun için bir kısım İranlılar Çinlilere benzerler.

* * *

Dev vücutlu, iri burunlu, iri gözlü Hong - ti çocuklarından en ziyade Türkler Hong - ti'ye benzer.

Onların Hong - ti gibi liderlerle garpte kazandıkları büyük zaferler, kardeş milletlerin tarihlerinde de büyük yer almıştır.

Bugün dünyada çok Türk vardır. Fakat, millî hudutlar içinde dünyaya Türk ruhunu, Türk istiklâlini, Türk medeniyetini tanıtan " ATATÜRK „ Türkiyesidir.

"Atatürk„ ün Türk vatanını düşmanlardan kurtardıktan ve Türkiyeyi muasır milletler seviyesine getirmek için kurduğu inkılâpları yakından tetkik etmek üzere, Çin millî Nankin hükûmeti, en eski liberal âyânlarından bir kaç zatı Türkiyeye göndermişti. Bunların arasında Çinin ilk Reisicümhurunun oğlu da vardı.

Sonradan hususî bir Elçi de gönderdi ve muahede yaparak sefaret tesis etti.

Bizim Reisimiz Maraşal [Şan - Kay - Şek] "Atatürk„ ün kırılmaz iradesile tesis ettiği bu yenilikleri görünce, "Atatürk„ ün izlerinde aynen yürür. Ve şüphesiz ki muvaffak olacaktır.

Temsil ettiğim Çin milleti namına ve kendi şahsım namına Hong - ti sülâlesinin en şerefli tarihini, bundan evvelki Türk büyüklerinin yarattığı tarihlerden üstün kılan Büyük Önder "ATATÜRK„ ü derin bir saygı ile yadeder ve Millî şef İSMET İNÖNÜ devrinde de yurdunuzun daha büyük başarılara, kalkınmalara mazhar olmasını dilerim.

Büyük milletimiz, yani Hong - ti ailesi ebede kadar "Atatürk,, ruhu ile yaşayacak ve hür olacaktır.

Mecmuamızın Ankara muhabiri Bay Niyazi ACUN

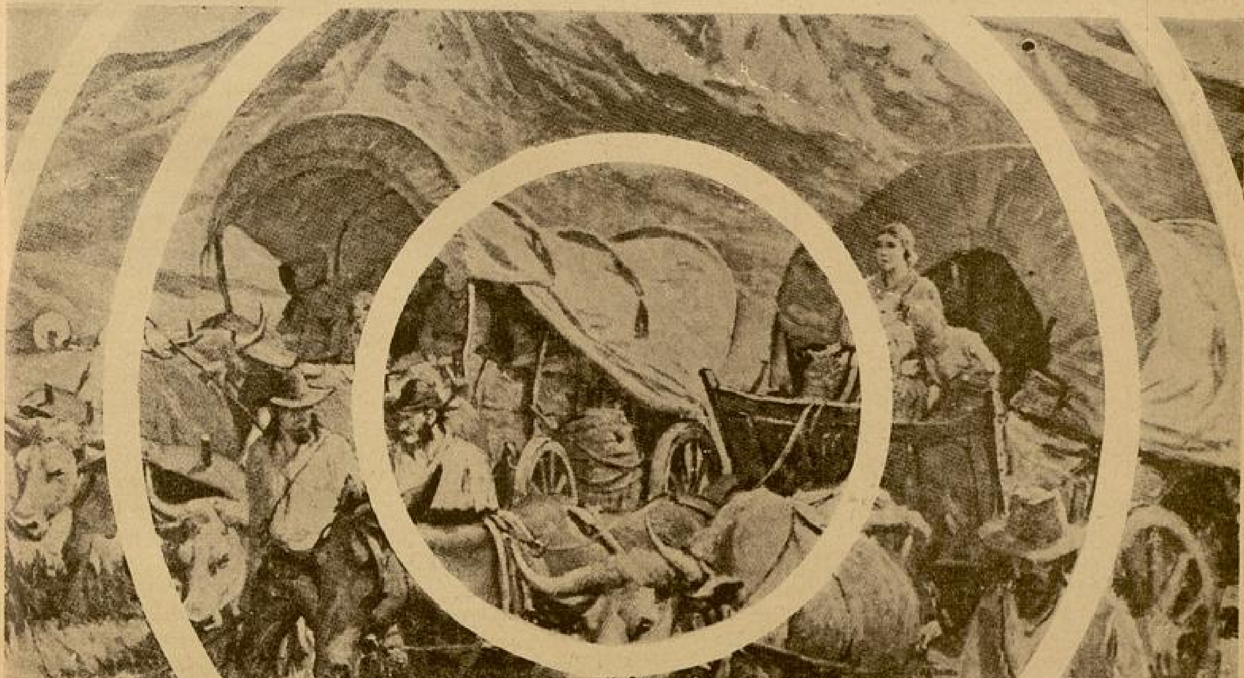

Avrupalılarla harb eden Asyalılsr Avrupada Macaristanı tesis ettiler. Bunun için Avrvpalılar bugün Macarlara - Hongri - derler.

BÜYÜCÜ ESMA

Yazan :

SALÂHATTİN KANDEMİR

Köyde ona herkes büyücü Esma derlerdi. Yalnız kendi köyünde değil, bütün Haymana köylerinde onu tanımıyan yoktu. Kadınlar ona Esma Bacı diye hitap ederler ve onda gizli, esrarlı bir takım kuvvetler bulunduğuna hükmettikleri için, onu sayarlar ve severlerdi. Bu saygı ve sevginin sebebi yalnız bu değildi. Esma Bacı zaten sevimli, şen ve cesurdu. Hayatı bir takım menkabelerle doluydu.

Simsiyah kara gözleri, sivri bir yüzü ve büyükçe bir ağzı vardı. Başını Türkmen kadınları gibi sarardı. Alnının üstünde daima iki çeyrek altını görünürdü. Sarılı mavili oya ile kenarı çevrili yemenisinin altında Esma Bacı ancak otuz yaşında görünüyordu. Kocası öldükten sonra, tam dört senedir bekâr yaşıyor ve birçok taliplerini de reddediyordu.

Fakat, herkes onun kalbinde bir takım gizli ihtirasların yandığından emindi. Hakkında türlü türlü rivayetler dönüyor, hattâ bunu bazı kocakarılar kendisine de söyliyorlardı. O, bunlara hiç aldırmazdı. Yine herkese karşı ayni sevimli ve cana yakın halile muamele eder, kimseyi kırmaz, hastaların, düşkünlerin yardımına koşar, bilhassa karı koca kavgalarını yatıştırma işlerinde çok muvaffak olurdu. Denebilirdi ki Esma Bacı, dünyaya yalnız birşey yapmak için gelmiştir: Sevgi yaratmak!

***

Buna nasıl muvaffak oluyordu. Herkes bunun merakında olmakla beraber içlerinden birisi çıkıp da bu işleri tahkika kalkışmıyordu. Esma Bacıya bu sanat, anasından ve belki sülâlesinden kalmıştı, denilirdi. Her ne olursa olsun Esma Bacı kendi köyünde dediği dedik, çaldığı düdüktü. Hali vakti de yerinde olduğu için kimseye minneti yoktu. Büyüleri, yahut kendi tabirince iyilikleri hak için yapıyordu. Onda ne işitilmemiş dualar, ne muskalar, ne remiller vardı... Hele kaşık büyüsü birebirdi.

Bununla beraber, son aylarda Esma Bacı, sık sık görünmez oldu. Köyde onu arayanlar her vakit evinde bulurken, şimdi geç vakit kırlardan doğru geldiğini görüyorlar ve gündüzün nerelerde dolaştığını pek de iyi bilemiyorlardı. Herhalde Esma Bacının üstünde muammalı bir hava esiyordu.

Birgün muhtarın evinde birçok kadınlar toplanmıştı. Esma Bacı da çoktandır uğramadığı bu eve gelmişti. Köylü kadınlar muhtarın kızının Salih pehlivanla nişanlanması mevzuunu hararetle konuşuyorlardı. İçlerinden birisi:

— Doğrusu Enise Bacı, kızına en lâyik koca olsa olsa Salih pehlivandır.

Bu sözlere evvelâ kulak misafiri olan Esma Bacı, yavaş yavaş oturduğu yerde kıpırdanmağa ve tırnaklarını yemeğe, gözlerini tavana doğru dikmeğe başladı. Ötekiler bunun pek farkına varmadılar. Birdenbire Esma Bacı hiddetle ayağa kalktı:

— Olamaz, diye haykırdı. Gözlerinden saçılan ateşler oradaki kadınları dehşete düşürmüştü.

— Olamaz bu iş.. Kırk yaşında bir herif on sekiz yaşında bir kızı nasıl alırmış. Sizde âr namus, utanma, haya yok mu be?..

Bunları okadar sert ve keskin söylemişti ki kadınlar onun bir rüzgâr gibi eteklerini savura savura gittiğinin bir kaç dakika sonra farkına varmıştılar.

***

Köyde bu vak'a derhal yayıldı. Esma Bacının bu işe razı olmaması herkese hem korku, hem de hayret vermişti. Bununla beraber Esmaya ukalâ diyenler ve artık onun çok olmağa başladığını söyliyenler de vardı. Muhtar ise küplere binmişti. Esmanın evine gelmiş, kadını paylamağa başlamıştı. Fakat Esma Bacı öyle kuru gürültülere pabuç bırakacak takımdan değildi: Muhtara bağırmağa başlamıştı:

— Sen burada gûya bizim başımızsın, sonra bir babasın da.. Nasıl oluyor da kızını böyle kart herife veriyorsun? O körpecik yavrunun bakalım rızası var mı bu işe..

— Sen ne karışıyorsun be büyücü karı.. Alimallah seni şimdi tutar, hapse attırırım ha,.. diye muhtar da onu korkutuyordu.

Bu kavgadan sonra Esma Bacıyı birkaç gün köyde kimse göremedi. Nereye gitmişti. Bilinmiyordu.

***

Karalar köyünde bir akşam akrabalarından bir delikanlının düğününde Salih pehlivan fazlaca kaçırmıştı. Davul zurna sesini çoktanberi işitmediği için saatlerce bu köylü müziğinin gürültüsü içinde arkadaşlarile birlikte kafayı çekmiş, gülmüş, söylemiş, oynamıştı. Köyde o akşam herkes sarhoş olmuştu. Birçokları gece yarısı olmadan sızmışlardı bile...

Salih pehlivanın böyle bir tabiatı yoktu: O sızmadı, fakat uyumakta istemedi. Ev sahibinin ısrarlarına rağmen köyüne dönmek ve evinde uyumak kararından dönmedi. Zaten köyünün uzaklığı bir saatten fazla değildi. Hafif ay ışığı altında yolculuk Salihin hoşuna da gitmişti.

Köye dönerken, iki tepe arasından, keçi yollarından geçmek yolu daha kısaltacağını düşündü ve bu dar yola saptı.. Tabiat uyuyordu. Yalnız kır böceklerinin çıkardığı cılız vızıltılar ay ışığının solgun ziyaları altında hafif hafif sallanan yapraksız yabanî ağaçlar, gecenin ıssızlığını tadil ediyordu. Yol üzerinde kurumuş bir çeşme vardı. Buradan tepenin yamaçlarına doğru uzanan eski bir kale harabesi görünüyordu.. Bu harabenin bir ucu ta tepeye kadar gidiyordu.. Burada bir an duran Salih pehlivan cebinden sigara paketini çıkardı ve bir köylü sigarası yaktı. Daha bir iki nefes çekmişti ki derinden doğru kulağına bir ses geldi. Derhal dikkatle dinledi. Sesin geldiği tarafı kestirmeğe çalıştı. Bir dakika sonra ayni sesi tekrar duydu. A... Kendisinin adını çağrıyordu.

— Ahmet oğlu Salih... Ahmet oğlu Salih....

O ana kadar kalbinde korku hisleri duymamış olan Salih pehlivanın şakaklarındaki kıllar birden dikildi.. Beynine doğru bir kan hücumu oldu. Bir an zihninden garip şeyler geçti.. Aceba bu ses nereden ve kimden geliyordu.

— Ahmet oğlu Salih... Ahmet oğlu Salih..

Bu sefer ses daha açık duyuldu. Gece heyulâyı andıran kale duvarlarının koyu gölgelikleri arasından, uzaklarda, tepeye doğru hafif bir ışık ta görünüyordu.

Salih pehlivan bir müddet düşündü. Durmak mı, gitmek mi lâzım! Fakat, neden kaçacaktı.. Yavaş yavaş tepeye doğru tırmanmağa başladı. Sert bir hı-

— Vallah, Tallah muhtarın kızını almıyacağım.

şırtı onu birden ürküttü. Hemen silâhına sarıldı. Sonra kendi kendine kızdı. Bu bir gece kuşuydu.

Kale bedenlerinin biraz uzağından doğru tırmanırken yine ayni ses kendisini çağrıyordu. Bu sefer hakikaten onu bir vehim bürüdü.. Fakat, neden bu ses bir kadın sesine benziyordu. Herhalde kendisini bir kadın çağırıyordu.

Beş dakika sonra mesele anlaşıldı. Bir öbek kuru otların sönük alevleri önünde yarı çıplak bir kadın mütemadiyen eğilip doğruluyor, bir takım anlaşılmaz şeyler söyliyor ve arada bir de kendi adını tekrarlıyordu.

Salih pehlivanın parmağı gayri ihtiyarî ağzına gitti. Faltaşı gibi açılan gözlerinin önünde büyücü Esma Bacının gölgesi kararıyordu. Bu okadar garip, okadar inanılmaz birşeydi ki...

Kadın, kendi âlemine, sihir ve efsun dünyasına okadar dalmıştı ki burnunun ucuna kadar gelen adamı görememişti bile.

Birdenbire bir çığlık kopardı ve yere düştü. Esma Bacının bu korkusu yerinde idi. Çünkü, Salih pehlivan onun sağ kolunu kuvvetle sıkmış ve haykırmıştı:

— Kendine gel hey... Büyücü karı..

***

— Büyücü Esma, beni böyle büyüliyeceğini bilmiyordum. Meğer sen ne fettan, ne bilgiç, ne oynak kahbe imişsin be..

Salih pehlivan hem böyle söyliyor, hem de büyücü Esma Bacının kendisini gittikçe ve daha kuvvetle sıkan kalın ve yumuşak kollarının arasında güneş karşısında keyif çatan bir kedi gibi kıvranıyordu.

Esma ona daha fazla sarılıyor:

— Nasıl pehlivanım, aslanım, ben büyücü müyüm, değil miyim. Şimdi anladın mı, anladın mı koca herif.. diyordu.

Gün ağarmadan köye girmenin muvafık olacağını düşündüler. Fakat Esma Bacı Salihe şu sözleri tekrar ettirmeden yola çıkmadı:

— Vallah, Tallah muhtarın kızını almıyacağım.

***

İki gün sonra, yatsı vakti Esma Bacının kapısı yavaşça açıldı. Ocakta yanan kuru otların ışığı bu gece ziyaretçisinin yüzünü güçhalle seçtirebilmişti.

— Muhtarın kızı Ayşe!.

Esma Bacı hiç yerinden kımıldamadı. Yalnız: "Ne istiyorsun Ayşe?„ diyebildi. Tabiî o, bu ziyaretin sebebini anlamıştı.

Genç, körpe, güzel Ayşe Esmaya yalvarıyordu:

— Kuzum Esma Bacı, canım Esma Bacı, kulun kurbanın olam, kapında köpeğin olam kıyma bana, etme bana.. Saçımı süpürge edip yollarını düzeyim, gel şu iyiliği yap... Ah, bu gönül beni deli divane ediyo.. Şu Salihle aramı bul.. Senin büyün bu işi yapar...

Esma Bacı uzun uzun düşündü. Genç ve gürbüz Ayşenin tâ.. canevinden gelen bu yalvarmalara dayanacak kadar yüreği taş değildi. Kendisi de seviyordu. O da ayni adama âşıktı. Fakat, ne de olsa bu genç kız gibi aşkı derin, gönlü özlü değildi. Değildi ama, ne olursa olsun Salihi elbette kıskanıyordu. Kıza şöyle dedi:

— Sen şimdi git, ben bir düşüneyim. Yarın gece yine gel.

***

Ertesi gece Ayşe, Esmanın kapısını araladığı vakit ocağın bol ışığı ile aydınlanan odada Salih pehlivanı gördü. Bağdaş kurmuş, sigara sarıyordu. Yüzü erimiş bakır renginde idi. Ayşe derhal başını geri çekti fakat, Esmanın kuvvetli kolları onu yakaladı ve içeri itti.. Ayşe hafif bir çığlık kopardı ve kaçmak için eliyle kapıya asıldı.

Bu teşebbüs beyhude oldu. Çünkü Esma kapının uzun ve kalın direkten sürgüsünü takmış ve onu içeride bırakmıştı.

Beş dakika sonra bütün köyün kadınları Esmanın evinin etrafına üşüşmüşler ve onun bir tavuk sığabilecek kadar küçük pencereden içerisini seyrediyorlar ve geri çekiliyorlardı. Esma ile Salih pehlivanı ocak karşısında konuşurlarken gören her kadın elini göğsüne vuruyor ve evine doğru hızlı hızlı giderken söylenip duruyordu:

— Büyücü kahpe karı, büyücü kahpe karı..

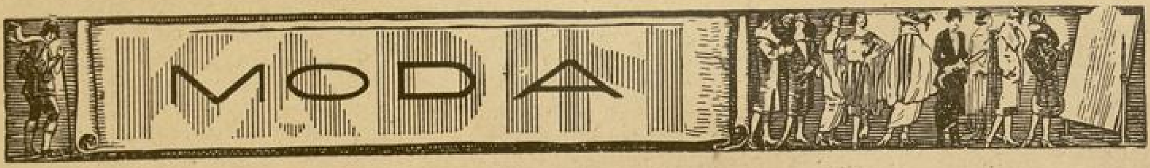

Masa Örtüsü

D. M. C. ile file olarak yapılır. Beyaz ve renkli ipekle doldurulur. 6 milimetrelik deliklerle 100 - 120 santimetrelik bir örtü meydana gelir.

Aynı model Mako markanın 12 numrusile de işlenebilir. Büyütülmüş model yanı başında görülmektedir.

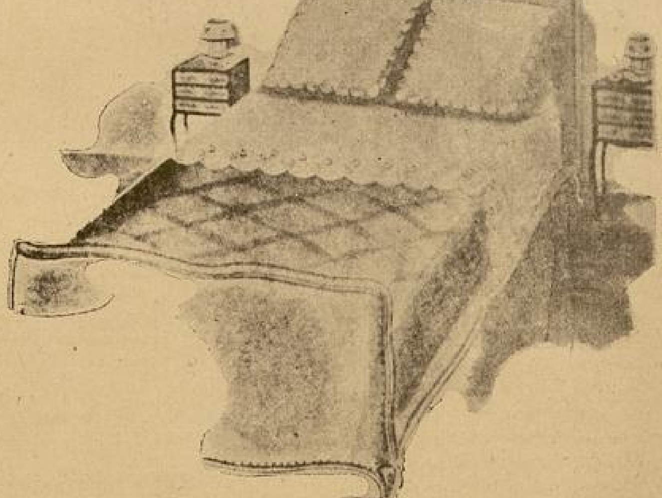

Yatak, Yastık ve Yorgan Zarfları için modern Garintür

Beyaz dolgu Broderi ile D. M. C. nin 20 numrolu ipliğile ipekli ketenden işlenir.

Yorgan zarfının büyütülmüş modeli altındadır. Yastıklar yalnız birer yaprakla yapılmalıdır.

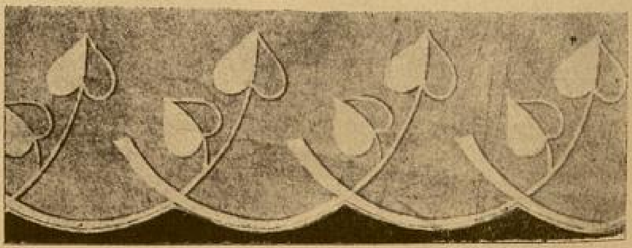

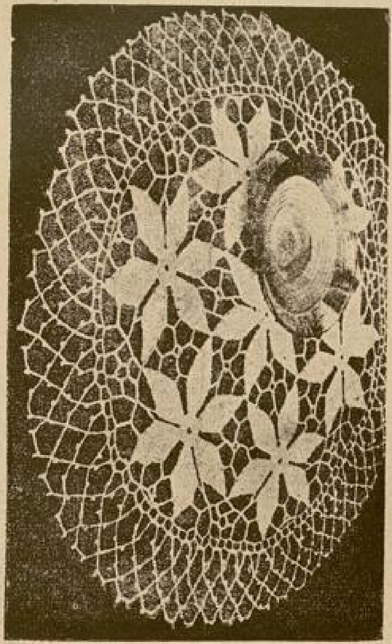

Broderili zarif bir genç kız tuvaleti

Yuvarlak bir masa örtüsü

D. M. C. veya Makonun 10 numrolu ipliğile - modelde görüldüğü vechile - örtü ortadan başlanarak yapraklar tıya üç defa sarılmak suretile yüksek örgü yapılır ve zincir örgü ile son şeklini alır.

Parisin en son moda Astragan kürk mantolarından biri.

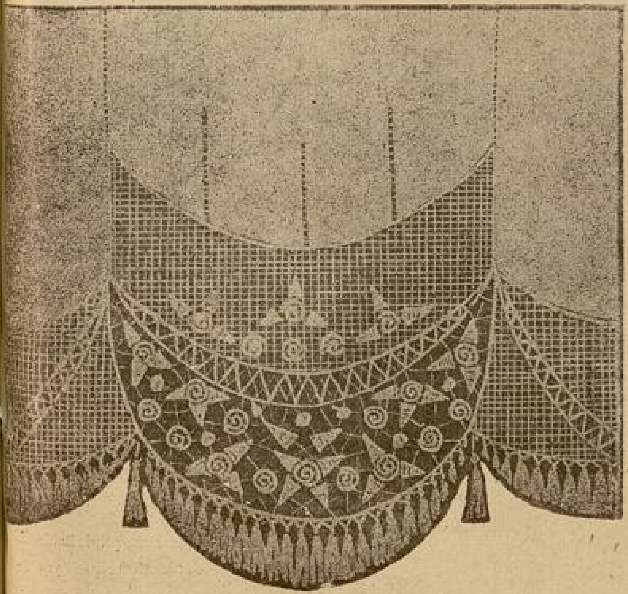

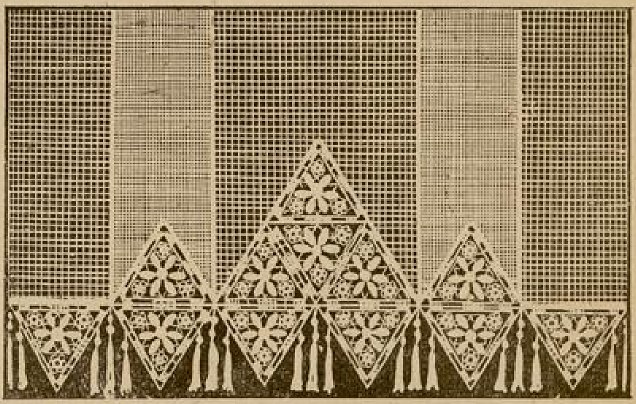

Yemek ve yatak odaları ile salonların büyük pencerelerine pek güzel bir görünüş verecek iki perde modeli: Soldaki perde, renkli ketendendir. Uçlarına, file üzerine renkli ipekli kabartma çiçekler işlenmiştir. Sağdaki perde: Tamamile filedir. Resimde görüldüğü gibi filenin bir kısmı geniş, bir kısmı dar olarak örülmüştür. Altlarındaki kabartmalar D. M. C. nın Alzas Kotonu ile yapılmıştır.

ALAYLI ve MEKTEPLİ DENİZCİLİĞİMİZ

Denizciliğimizi alaylılıktan kurtarma yolunda ilk teşebbüsler - Yüksek Deniz Ticaret mektebi ve ilk temeltaşı bugünkü teknik denizciliğimiz.

Yazan:
RAHMİ YAĞIZ

Türk, ata ve silâha olduğu kadar, denize de oluşundanberi dosttur. Deniz, Türkün, ezelden beri beş ğidir. Türk, beşikte değil, denizde sallanmağa bayılır. Barbaroslar, Piri reisler, Seydi Mustafa reisler, Türkün denizciliğinin sembolü halinde temayüz etmiş Türk ulularıdır. Asra, asrının icaplarına günü gününe uymayı bilen, uyduktan sonra da, cihana parmak ısırtan bir ilerileyişle harikalar yaratmayı cibillî bir şıar edinen Türk, denizcilikte de, günü. nün harikalarını ibzal etmiştir.

Başıbozuk, disiplinsiz, tekniksiz denizcilik alabildiğine hüküm sürüp vürürken Türk, tecrübenin, kahramanlığın, cesaretin yoldaşlığıyle, yapılmıyacak şeyleri yapmış, tarihte, altın kalemle çizilmeğe değer izler bırakmıştır.

Uçsuz bucaksız sahalarda başıboş at koşturan ecdadımızın bugünkü ahfadı, nasıl teknik binicilikte bütün medenî dünyanın en iyi ekiplerile boy ölçüşüp üstünlüğünü isbat ediyorsa, bugünün denizcilerinin de, cedlerinin yüzünü kara çıkartmıyacak kadar, bütün dünya denizcilerile boy ölçüşebileceğinde zerre kadar tereddüt etmemekliğimiz lâzımdır.

Bugünkü dünyada, denizcilik, harp ve ticaret denizciliği olarak ikiye ayrılmaktadır. Harp denizciliği, ayrı bir branş, ayrı bir ihtisas işi halindedir. O, ayrıca, başlıbaşına mütalea edilecek bir mevzudur.

Ticaret denizciliği bütün dünyada günden güne ilerilerken, Türkiye de bu ilerleyişe muvazi terakki hamleleri gösteriyordu. Millî ticarî sefain adedi günden güne çoğalıyor, idarei mahsusayı takıben idarei nehriye, İzmir körfezi Osmanlı vapurları şirketi teessüs etmiş bulunuyordu. Fakat birşey vardı ki, başıbozuk denizcilik hükmünü sürüyordu. Kaptanlar, gemilerde gide gele edindikleri malûmatla, pratik olarak denizciliğe alışmış bulunuyorlardı. Ticaret filosunun genişlemesi, gemi adedinin günden güne ziyadeleşmesi, deniz fennine vukuf ihtiyacını, gemiciliğe vukufu olan unsurlar yetiştirmek lüzumunu bir zaruret haline koydu. Bu ihtiyacı şiddetle duyan dairei bahriyede 1884 senesinde bir komisyon teşekkül etti. Bu komisyon, uzun müzakereler neticesinde şu kararı verdi:

"Leylî olmak üzere bir (tüccar kaptan mektebi) açılacak, buraya - bazı şartlarla - her sınıf etfali Osmaniye kabul edilecek, etfalin maaşlarına, tayinat ve elbiselerine bir meblâğ tahsis olunacak, sevahil ehalisine de teshilâtı mahsusa olmak üzere Bartın, Ünye, Sakız, Berut, Girit, Trabulusgarp, Preveze, Cidde, Basra gibi bilâdı sahiliyede kaptan mektepleri küşad edilecek, bu mekteplerden çıkacak şakirdana bilimtihan tebeyyün edecek liyakatlerine göre birer şehadetname verilecek, bir müddet safaini ticariyei Osmaniyede tekrar istihdam olunduktan sonra, yine imtihan edilerek bu defa kaptan şehadetnamesi ita edilecekti." [1]

"Bundan başka, mevcut sefaini ticariyei Milliyede istihdam edilmekte bulunan kaptanların fenni bahriye aşina olmamalarından dolayı, ekseriya vuku bulan kazaların önü alınmak üzere havuzlar arkasında vakı tersanei âmireye ait sıra kâgirlerden birinin başkaca "Neharî tüccar kaptan mektebi" ittihazile istek eden kaptan ve sairenin, Zabitanı bahriyeden tayin olunacak muallimler marifetile tedris ve talimile, ikmali tahsilden sonra bilimtihan iki sınıf üzerine şehadetname itası kararlaştırılmıştır.

„Heybeliadada bulunan „Mektebi fünunu bahriye" nin bir kısmı tadil ve tevsi edilerek « leylî tüccar kaptan » mektebi ittihaz olunmuş, bu mekteplerle, talim için ada pişgâhında bulundurulacak talim sefinesine tersaneden ibraz edilecek teshilât ve muavenet 513982 kuruşa baliğ olup meblâğı mezburun bir defaya mahsus olanından madası beher sene şakirdanın adedi nisbetinde verileceği cihetle miktarı pek cüz'i kalacağı ve binaenaleyh „biri leylî, diğeri neharî" bu iki tüccar mektebinin küşadı Ticaret Bahriyei Milliyeye pek büyük hizmet edeceği beyanile 22 teşrinsani 1300 (1884) de mevkii muameleye konmuş ve ertesi gün alelusul müsaadesi alınmıştır." [2]

Leylî tüccar kaptan mektebi Adadaki Mektebi Fünunu bahriyenin bir şubesi ittihaz edildi. Umumî idaresi de Mektep fünun bahriye nazırının nazareti altında bir müdüre tevdi olundu.

İşte, alaylı denizcilikten mektepli ve teknik denizciliğe geçişin ilk hayırlı adımı bu oldu. Bu tarihten itibaren, Kasımpaşadaki neharî ve Adadaki leylî tüccar kaptan mektepleri faaliyete geçtiler.

Bir taraftan bu hayırlı teşebbüs

Türk, ata ve silâha olduğu kadar, denize de oluşundanberi dosttur.

[1] "Yıllık Türk deniz ticareti„ yıl:-I, Sahife: 20
[2] « Yıllık Türk deniz ticareti » yıl: 1 - Sahife; 20 - 21

mevkii file konurken, diğer taraftan da, denizciliği bir zaptu rapt altına almak üzere, 1301 senesinde, Bahriye Nazaretinde, meşhur hukukçulardan Kostaki Vayanaki efendi riyasetinde bir „tevsii ticareti bahriye komisyonu" kuruldu. Bu komisyon, muayyen evsaftaki gemilerin inşası için kullanılacak kerestelerden orman resmi alınmaması, ruhsat resminin ilgası, mamulâtı dahiliyeden olan gemilerden gümrük resmi ve hiçbir vergi alınmaması, Ticaret nazaretinde bir tevsii ticareti bahriye şubei idaresi ihdası ve ticareti bahriyenin terakkisi ve babıî vezaife dair icap eden eserlerin telifi ve tercüme edilmesi gibi bazı esaslar kararlaştırıldı ve bunlar 9 ikinciteşrin 1885 tarihinde katiyet kesbetti.

Yine aynı komisyonda 342 maddelik bir «sefaini ticariye kanunu lâyihası» da hazırlandıysa de tatbik edilemedi. Denizciliğin ve deniz ticaretinin ehemmiyeti anlaşıldıkça, bu yolda teşebbüsler de çoğalmağa, birçok hususî deniz müesseseleri kurulmağa başladı. Fakat, açılan bu leylî ve neharî tüccar kaptan mekteplerinden düşünüldüğü kadar randman alınamadı.

Sivil kaptan mekteplerinden en verimlisi, bugünkü yüksek Deniz Ticaret mektebinin müvellid ve esası olan «Milli Ticareti Bahriye kaptan ve çarkçı mektebi âlisi» dir. Üsküdarda, iki katlı ahşap bir binada kurulan bu müessesenin müessis ve müdürü Giresonlu Hacı Ahmet zade, mektebi bahriye muallimliğinden mütekait Abdülhamit Naci (bey) dir. 1909 yılında kurulan bu mektep, ders proğramı itibarile, modern denizciliğin tekniğini eksiksiz tedris edecek tarzda kurulmuştur. Okutulan dersler, kuruluş zamanında, Türkçe, İngilizce, sahilî coğrafya, Hikmeti tabiiye, hesap, cebir, hendese, müsellesatı müsteviye, müsellesatı kürreviye, Türk edebiyatı, hukuku bahriyei düvel, elektrik, amelî ve nazarî işaratı umumiye, amelî ve nazarî gemicilik, seyri sefain ve kılavuzluk, hıfzıssıhhai umumiye ve bahriye, ticareti bahriye kanunnamesi, makine tarifatı fennî makine, makine resmi, ilmi ehval cev ve bahr, hey'eti bahriye, kimya, fabrika işleri, din dersleri ve muhtelif talimlerden ibarettir. Bir denizci için pek lüzumlu olan bütün fennî malûmatı veren bu mektep, daha teessüsünün üçüncü yılında vatana faideli olmuş, Balkan harbinde, mektep talebesinden 180 tanesinin harp ve hastane gemilerile merkez hastanesinde, umumî harpta da fabrikalarda sefain tamirinde ibraz ettikleri hizmetlerden dolayı mektebe muhtelif takdirnameler gönderilmiştir. Fakat, hayatının 16 senesinde, bir defa Seyrisefain

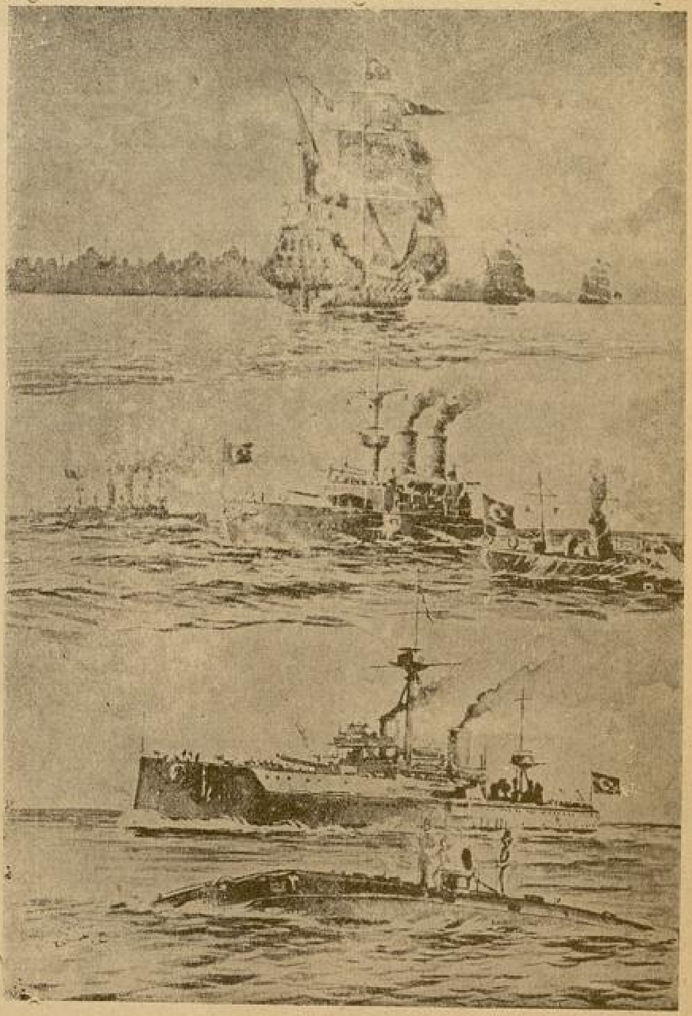

Bugünkü dünyada, denizcilik, harp ve ticaret denizciliği olarak ikiye ayrılmaktadır.

idaresi bütçesinden 2000, bir defada mülga ticaret nazaretinden 400 liralık yardım gören müessese, varlığının, yani malî vusuunun çok fevkinde işler görmüşse de, kendisinden beklenen daha büyük hizmetleri başarmağa muvaffak olamamıştır.

Modern inkilâp Türkiyesinin bugün hakkiyle öğünebileceğimiz ve gerek tedris, gerek talim ve terbiye noktalarından dünyadaki emsalinden dun olmıyan bir deniz müessesesi olan «Yüksek Deniz Ticaret mektebi» nin temeltaşı olan bu müessese, bütün yardımsızlıklara, müşkülâta, bütçesindeki açıklara, mütareke yıllarında müteaddit bahanelerle müteaddit defalar kapatılmasına rağmen 1925 yılına kadar mevcudiyetini muhafaza etmiştir. 1925 yılından itibaren, Ticaret Vekâleti, bu faydalı müesseseye yardım olmak üzere bütçesine tahsisat koymuş, mektebin açığı bu suretle kapatılmıştır. Bir müddet sonra da İktisat vekâletine bağlanarak Avrupadaki emsali en mütekâmil müesseseler derecesine yükseltildi. Bu gün Boğazın serin ve sâkin sinesinde faaliyetine mütevazi devam eden modern deniz ticaret mektebi de ayrıca etüd edilmeğe değer bir müessesedir ki, bu iş de sütunlar tahsisi lâzım gelen bir meseledir.

Aziz ve kurtarıcı cumhuriyetimizin diriltici eliyle bugünkü haline gelen Deniz Ticaret mektebinin idarecilerini, tebrik,talebesinede muvaffakiyet temenni ve mazinin karanlık günlerinden uzak, bütün terakki ve tekâmül vasıtalarını haiz olarak çalışacak olan müesseseden, önümüzdeki yıllarda daha büyük işler ve hizmetler beklemek hakkımız olduğunu ilâve ederiz. Başta Millî şef İnönü olduğu halde, aziz cumhuriyetimizin yüksek ve şuurlu idarecilerini, her sahadaki muvaffakiyetleri gibi bu sahadaki şuurlu delâlet ve irşadlarından dolayı da bir denizci sıfatiyle candan tebrik ederek, kendilerine yeni ve daha büyük başarılar temennisi, her Türk gibi, bizim de vazifemizdir.

GEÇMİŞTEN BİR YAPRAK

Eski Moskova Sefiri
Galip Kemali SÖYLEMEZOĞLU

Tarihten ibret almıyan milletler için "yaşamak hakkı" mahduttur. Yaşamadan maksat, tabiî "Hürriyet ve İstiklal" in muhafazasıdır.

Millî ve içtimaî olan bu kudsî vazife hissile meşbu olan milletler, "geçmişlerini" unutmaz, bunları nesilden nesile naklederler. Netekim istibdat kâbusu yıkılıp ta meşrutiyet idaresinin ilânından sonra bizde açılan bu çığır, siyasî tekâmül yolunda mühim bir hatvedir.

Benliğini muhafaza etmeğe azmetmiş olan Türk gençliğine, içinde yaşadığım istibdat, meşrutiyet, mütareke ve millî mücahede yılları gibi, biribirinden acı günlerde - tam manasile - başımıza gelenlerden bildiklerimi nakletmeği bir vazife bildim.

Psikolojinin en esaslı kaidelerinden biri: "Tekrar, yine tekrar" dır. Bu yoldaki yazılarımda sayet mükerrerleri çıkarsa, Nasrettin hocanın meşhur sözüne uygun olarak: "Ötekileri vaktile okumamış olanların işine yarayacağından, bilenlerin artık kusura bakmamaları lâzım gelir.... Bütün okuyucularımın da ilk yazıma, yirmi senedir nasıl devam ettiğine benimle birlikte şaştıklarına şüphe etmediğim, Avrupa sulhünün - eşref saat gelmeden - bozulmaması için, geceyi gündüze katıp kara, deniz, hava yollarında, durmadan sağa sola mekik dokuyan, bundan dolayı hakikaten dünyanın minnet ve şükranını kazanan, koca İngiliz imparatorluğunun tecrübeli ve asil Başvekili Çemberlaynın, bu sefer de, aynı maksat ile ta Romaya kadar Musolininin ayağına gitmiş olması üzerine, nedense hatırıma gelen, yine aynı imparatorluğun büyük harpte doğurduğu maruf kumandanlarından olup, dört yıllık boğazlaşmağa kanmıyarak, sulhun başlangıcı demek olan mütareke devresinde bile kılıcını şakırdatmaktan zevk almış, Mısır orduları başkumandanı Mareşal Allenby'nin İstanbula gelişini anlatmakla başlıyacağım:

30 - 10 - 1918 de imzalanmış olan meş'um Mondros mütarekesinden bir kaç gün sonra İstanbul, - hiçte bu vaziyeti tevlit edecek bir sebep olmadığı halde - filen İtilâf devletlerinin, daha doğrusu İngiliz kuvvetlerinin, işgali altına alınmıştı... Güya harben fethettikleri bir memlekete girmişlermiş gibi kendilerine, "Âli komiser" ünvanını vererek, "Agamemnun" ve "Diderot" zırhlılarının bağrımıza dikilmiş toplarına dayanan İngiliz amiralı Galthorp ile Fransız amiralı Amet'yi, Dolmabahçe önlerinde demirli gemilerinde, o zamanın hariciye nazırı merhum Mustafa Reşit paşa namına selâmlamak, aynı zamanda: "Gemilerden ne için karaya asker çıkarılmakta olduğunu" istifsar etmek üzere, 19-11-918 de ziyaret etmiştim.

İkisi de beni gemilerinin büyük salonunda, büyük nezaketle kabul ederek; "maksat İstanbulun işgali olmayıp yakında Bolşevikler üzerine Karadenizden yapılacak taarruz esnasında, şehrimizin bir üssübahri olarak kullanılmasından ibaret olduğu" cevabını vermişler, ve mütarekenamenin 19 uncu maddesi mucibince "memleketimizdeki bütün Alman ve Avusturya asker ve tebaasının biran evvel dışarı çıkarılmasını musırren istemişlerdi.

Biz olanca kuvvetimizle bu vecibenin yerine getirilmesine çalışaduralım, mütareke demek "tarefeyn ordularının o dakikadan itibaren oldukları yerden kımıldamamasını istilzam eden beynelmilel kaideye riayet" demek olduğu halde, İngiliz orduları başkumandanı mareşal Allenby, olmıyacak bir takım tekliflerde bulunarak, her gün biraz daha içerilere sokulmakta devam ediyor idi.

Bu kabilden olarak, Suriye hududundaki ağırlıklarımızı, yirmi dört saat zarfında, elli kilometre geriye almaz isek, bütün o arazi ve malzemeyi zapt ve müsadere eyliyeceğini bildirmiş, Allah razı olsun, yedinci ordu kumandanı (o zaman Mustafa Kemal Paşa) nın akıllara hayret veren gayret ve tedbirleri sayesinde, sonraları büyük işler gören o malzeme, vaktinde kaçırılarak Mareşalın plânları altüst olmuştu.

Fakat, mareşal bu hezimetin acısını unutamıyor, gene gayet ağır tekliflerde bulunarak elimizdeki kuvvetlerin azalmasını, hele Şark vilâyetlerimizi, ilerde teşkilini İtilâf devletlerinin o zaman tasarladıkları büyük bir Ermenistana karşı tarafımızdan hertürlü harekât yapılması imkânını ortadan kaldırmak kasdile, büsbütün boş bıraktırmaya çalışıyor, ve bu emeline bir an evvel varabilmek için de evvelâ, o taraflarda nüfuz ve kudret sahibi Ali İhsan paşanın başka bir tarafa naklini, ordunun silâh ve cephanesinin kendisine teslimini musırren istiyordu.

Bizim için hayatî bir ehemmiyeti haiz olan bu meseleden dolayı, birkaç ay içinde belki yarım düzine Harbiye Nazırımız istifaya mecbur kalmıştı. Çünkü, mareşalin bu yoldaki tekliflerini kabul ve tatbik etmek, tam manasile bir intihar demek olacak idi.

İşte bu vaziyette iken, bir gün birdenbire, mareşal İstanbula geliverdi. Komisyondaki İngiliz delegesi general Deeds bana: "Mareşalın malûm olan tekliflerini kabul ettirmek maksadile geldiğini,, DOSTANE bir lisan ile haber verdi. Hemen Sadrâzam Tevfik paşa ile, Hariciye Nazırı Reşit paşayı görerek, keyfiyetten kendilerini haberdar ettim. Mareşala şimdiye kadar komisyon vasıtasile bir türlü söz anlatmıya muvaffak olamadığımızdan, Hariciye ve Harbiye nazırlarımızın kendisile bizzat görüşerek bu işi münasip bir şekilde hal ve tesviye etmeye çalışmalarından başka çare kalmadığını arzettim. Mustafa Reşit paşa ile, Harbiye Nazırı Müşür Abbullah paşanın, Erkânıharbiye Reisimiz ile birlikte mareşalı görmeleri kararlaştı. General Deeds'e bu kararı bildirdim. "Mareşalın tekliflerini olduğu gibi kabul ve tatbike kalkışmak müstakil bir hükûmet mefhumile kabili telif olmadığını, maksat yalnız İngiliz ordusunun selâmetini teminden ibaret ise, artık tarafımızdan hiç kimseye karşı herhangi bir türlü hasmane harekâta kalkışılması mümkün ve mutasavver olmadığından, karşılıklı bir itimat ve hüsnüniyetle konuşulursa istihdaf edilen neticeye kolaylıkla varılması imkânı bulunabileceğini, samimî bir lisanla söyledim.

Ertesi gün ziyaretime gelen general Deeds, mareşalın paşalarla görüşmeyi kabul ettiğini bildirdi, ve bir gün sonra - 9 şubat 1919 - üç paşa İngiliz sefarethanesine gittiler. Ben hariciyedeki odamda sabırsızlukla bekliyordum. Hesapça, en aşağı bir iki saat konuşup, birlikte götürdükleri haritalar üzerinde münakaşalar yaparak, nihayet bir iyi neticeye varacaklardı...

Bir de ne bakayım, yarım saat geçmeden Hariciye Nazırı döndü.. Hemen odasına koştum. O kibar, ve fevkalâde nazik zatın yanakları kıpkırmızı, gözleri de kan çanağına dönmüş.. Fevkalâde telâş içinde... Adeta hasta bir halde idi. Meğerse o zaman dünyaya hâkim vaziyetinde bulunan İngiliz başvekili dostumuz... Loyit Corc'un, kendisine mareşallık asasını tevcih ederken: "Dünyada hristiyanlığa en büyük hizmeti yapmakla şöhret alan muzaffer kumandan,, ünvanını verdiği bu mağrur kumandan, o dakikada İngilizlere has olan bütün nezaket ve terbiyeyi

— Arkası 27 inci sayfada —

ANADOLUDAN BAZI PARÇALAR ve HUSUSİYETLER

Yazan : Neclâ MARAŞ

Karadeniz, daima semasını kaplıyan kara bulut yığınlarından mı, yoksa dalgalarının amansız pençesinden, fırtınasının vahşî kükreyişinden mi bu ismi aldı bilmem? Onu, daha dört yaşında, yalnız gördüğünü düşünebilen bir çağda iken, kocaman bir vapurun güvertesinde kendime sordum. Bana: «Karadenize gidiyoru-» dedikleri zaman gözlerimin önüne siyah köpüklü, karanlık dipli bir su yığını gelmişti. Kızıl renkli bir haziran akşamı vapurumuz Boğazın durgun sularından ayrılıp ucsuz bucaksız yeşil dalgalı bir denize çıkıverince, gayri ihtiyarî elimi ağzıma götürerek sordum:

— Bu mu Karadeniz ?..

Bizde dimağa yerleşen eski bir fikir vardır: «Bir kere taşraya çıkan bir daha gelip oturamaz» derler. Bunun için küçük yerin büyüğü olmadansa, büyük yerin küçüğü olmağı tercih eden eski İstanbullular, Anadoluyu bir sürgün yeri gibi kabul etmişler, binde bir gidenlerin çektikleri sıkıntıları, uğradıkları tehlikeleri bir ibret masalı olarak tevarüs etmişlerdi. Osmanlı İmparatorluğunun asırlarca bu kadar kıymet vererek benimsediği İstanlun, bugünkü halini bile bulamadığını hatırlasak, bir menfa olarak tanınan ve gitmekten son derece kaçınılan Anadolunun ne vaziyette olduğunu kolay tahmin ederiz.

Şimdi uzaktan Anadoluyu tahayyül eden bir İstanbullu, derelerinde sükûn, dallarının çırpındığı, yamaçlarında kuzuların dolaştığı, bol şalvarlı, sırma cebkenli, kırmızı yanaklı köy kızlarının tarlalarında şarkı söylediği, ağıllara dönen sürülerin çıngıraklarına yanık kaval seslericin karıştığı şirin bir köy. Kimsesiz ovalara açılan tahta kepenkli küçük bir pencere ve uzun uzun hayaller... Bu, ancak Holivutta bir flim devamı müddetince kurulan mukavva köyler, ve geniş düşünüşlü bir şairin kaleminden çıkan yalnız bir hayal mahsulleridir. Bununla beraber Anadolu en derin hususiyetlerine varıncaya kadar samimî ve cana yakındır. Munis ve temiz kalpli ahalisi yıllarca saraya vergi, harbe asker yetiştirmekten yorgun düşmüş, kendilerini İstanbulla aynı vaziyette tutan Cümhuriyet Hükûmetine son derece bağlı bir şaşkınlık içindedirler. Kadınları yabancı, çocukları atılgan, erkekleri sokulgandır.

Uzun seneler evvel yağmurlu bir bahar akşamı daracık sokakları hızla geçen otomobilin etrafını saran köpekleri dağıtıp iki katlı ahşap bir evin dar kapısından içeri girince, kendimi eski İstanbullu düşüncesinden alıkoyamıyarak buralara geldiğimizi büyük bir talihsizliğe atfettim. Sofalarında kocaman dolapların, odalarında enli kerevetlerin, sedirlerin birbirine sokulurcasına yığıldığı bu kafesli karanlık evin sokağını görmek için pencereye yaklaştığım zaman, karşıki kapının eşiğine sıralanan çocukların acayip bir makamla tutturdukları sözleri ürkek ürkek dinledim.

— Tango.. tango! Arkasında fiyango!.

Bu, başını ince bir tül ile saran anneme idi. Bendeki geniş kenarlı panama şapkaya da başka türlü bir hücum:

— Marika! Marika! Marikaya bak!.

İşte Anadolunun bende bıraktığı ilk intiba. Önce vahşi bir çekingenlikle bir türlü ısınamadığım bu yerleri, sonradan benimseten yine ahalisinin yakınlığıdır. Senelerce aramızda bir soğukluk mevzuu olarak kalan o ilk görüşlerin bıraktığı izleri, yine eşiğine sıralanıp - tango - diye bağrışan çocukların samimiyeti kaldırdı. Onlar şimdi birer ev ve birkaç çocuk sahibi, yaşlarından evvel saçları ağarmış, gaileye erken karışmanın verdiği bir bezginlik altında yarı çökmüş genç kadınlar, genç erkeklerdir. Benimsedikleri yalnız kendi ananeleri, yalnız kendi âdetleridir. Kızlarını gurbete vermezler, erkekleri dışarı çıkmaz. Son senelerin fikirlerinde yaptığı uyanış hamleleri onları şehir halkına karşı daha yakınlaştırmış ve bir düşman gibi baktıkları İstanbullulara ısınmağa başlamışlardır. Anadolu, bizim asıl bünyemizi teşkil eden Anadolu halkı rejime bağlılığını göstermek için ölümden kaçınmaz. Onlar artık herhangi birşey karşısında hükûmetin mallarına, canlarına dokunamıyacağından emindir. Kendilerini yalnız kendilerinden olanlara açarlar. Anadoluyu öğrenmek, halkını anlamak için bir ziyaretçi sıfatiyle tetkiklere girişmekle netice alınmış olmaz. Onlarla ancak onlardan olarak temas etmelidir. Karşıki evin eşiğinde sıralanıp - tango - diye bağırdıkları günlerin üstünden epiy geçti. Sokağa çıktığımız.. annem başını örtmeğe, ben büyücek bir bere giymeğe başladığımız halde nazarı dikkati çekmekten kurtulamıyorduk. Filânca memurun kızı sokağa yalnız çıktı diye taşladıklarını, filân beyin karısı omuzuna kahve rengi bir tilki alınca - ayı geliyor - diye bağrıştıklarını yine kendileri söylüyorlardı.

Bütün bunları, böyle münasebetsizliklerde bulunmamamız için bize ibret olarak anlatanlar, şimdi Halkevlerinde konferans veren, sinemalarda, balolarda, danslı çaylarda anfamiy tuplanan medeni salon fertleri vazifelerini görenlerdir. Son zamanlara kadar en ufak bir pot yapmaktan çekindiğimiz halde, tabiî hallerimizde bile tenkide uğramaktan kendimizi alakoyamadık. Karlı bir İkincikânun günü ayağıma giydiğim beyaz tozluklarla - çorabının altı yırtılmış - diye alay eden çocuklardan kurtulmak için, elime geçirdiğim kocaman bir taşı gelişigüzel üstlerine fırlatmıştım. Nasıl aksi bir tesadüf onu yerde oynıyan küçük bir kızın alnına kadar yolladı, bilmem. Bu, benim pek küçüklük çağımın haksızlığa karşı kullandığı yegâne hücumu oldu. Üzerime doğru yüzünde iki sıra kan şeridile gelen çocuktan fena halde korkup kaçarken, bir daha da o menhus tozlukları ayağıma geçirmemeğe tövbe ettim...

YOLLAR

Neclâ Maraş

Sönerken moraran ışıklar yerde,
Ağlıyan gözlerim engine dalar.
Kalbimin sesini sular dinler de,
Kıvrılır önümde kimsesiz yollar.

Bekliyen gönlümün çarpışı durur,
Uzayan yıllara lânet savurur.
Her akşam içime matem doldurur,
Dönerek kaybolan o sessiz yollar.

Dalarak gölgemin çizdiği ize,
Baktım benim gibi susan denize:
Mukadder madem ki şu ölüm bize,
Çağırın beni de ey dilsiz yollar!..

ÖLÇÜ ve MANTIK İLE KONUŞALIM.

Yazan: Sabih ALAÇAM

93 sayılı Yarım Ayda bizim Niyazi Acunun Behçet Kemal Çağlar ile yaptığı bir mülâkat neşrolundu. Niyazi Acunun tavsifine göre « ilhamını vatan toprağından biçen, edebiyatımızın en realist ve cesur kalemi olan, kafatasını ulusal kaynaklara dayayıp bir tulumba gibi işleten » Behçet Kemal Çağlar, « kafatasının kafesine sokmağa çalıştığı ilhamını » dünkü ve bugünkü edebiyatımız hakkında varit olan sual üzerine uçuruyor! « Sorgunuzun cevabı zamana muhtaçtır » diyor ve « müsbet » cevap verebilmek için, niçin ve nasıl şair olduğunu » anlatıyor. Esbabı mucibe şu: Şairler, komşu kızlarına âşık oluyorlarmış, ellerinden başka birşey gelmiyormuş, onbeş yaşın ilhamını — Bizde şiir pek revaçta olduğu için — bütün ömürlerince istismare kalkıyorlarmış!.. zamparalık mısraları yazanlar, ilk defa heca veznini kullandıklarından dolayı, haksız yere millî şair oluyorlarmış! Behçet Kemal Çağlarımız da « bir nevi vatan hizmetini ifa etmiş olmak için», «istemeden şairliğe» sürüklenmiş!

Meseleyi tahlil edelim: Sual: Dünkü ve bugünkü millî edebiyat. Cevap ise! Niçin ve nasıl şair oldum! Objektif bir mevzu, subjektif bir mukabele! Dünkü ve bugünkü edebiyatın çerçivesi içine girmiş ve orada şiir kralı Florinalı Nazıma taş çıkartan bir eda ile, kendini yerleşmiş farzeden Behçet Kemal Çağlar'a güler misiniz, ağlar mısınız? Değil dünkü, bugünkü; hatta yarınki edebiyatımızın basamağına adım atabilmek için daha yıllara ihtiyacı olan Behçet Kemal Çağlar'ın şahsından bu kadar emin bir eda ile bahsetmesine, bu dar görüşün bu geniş cesaretine şaştım! Olgunluğun, eskilerin tabirile "insan kâmil" liğin en basit kaidesi tevazu ve mahviyettir. Edebiyatımızdan dem vurmak için, kendinden bahsetmek cesaretini gösteren bir şaire, ilk defa rastgeliyorum! Florinalı Nazımın kulakları çınlasın! Şiir krallığına kimseyi lâyik görmiyor, hattâ kendisine "veliaht" bile bulamıyordu! Meğer, o da yanılmış: Değil veliahdı, hattâ rakibi bile varmış! Gelelim, şairlerin komşu kızlarına âşık olmalarına: Bu, yani âşık olmak, her insan için en tabiî bir histir. Ama gönlü istiyen komşu kızına, istemiyen halasının kızına, onları da beğenmesin bir tesadüfle hiç tanımadığı bir kıza, hattâ evli bir kadına da tutulabilir. Âşıkların içinde şair de vardır, muharrir de, çöpçü de, doktor da, Behçet Kemal Çağlarımız gibi mühendisler de, velhasıl bütün meslek erbabı... Binaenaleyh, şairin komşu kızına, hattâ herhangi bir kız ve kadına âşık olması okadar tabiî ve beşerî bir duygudur ki, bundan dünkü ve bugünkü edebiyatımız konuşulurken bahse ne lüzum var? Bu söz şuna benziyor: Şairler, yemek yerler; şairler, uyku uyurlar; şairler, arasıra başka eğlenceler de yaparlar. Âlâ! Hepimiz öğrenelim, yeryüzünde bilmediğimiz neler de varmış!

"Ellerinden başka birşey gelmiyen şairleri" birer birer gözden geçirelim: İşte Yahya Kemal, işte Abdulhak Hâmit, işte Tevfik Fikret, işte Namık Kemal, işte Ahmet Hâşim ve saire... Bunların hiçbiri ne komşu kızlarına âşık olarak şiir yazmışlardır, ne de ellerinden başka birşey gelmiyen insanlardır. Burada şu garip tezadı da işaret etmekten kendimi alamıyacağım. Sözlerinin başlangıcında dünkü ve bugünkü edebiyatımızın şöhretlerini yere çalmağa kalkışan Behçet Kemal Çağlar, az sonra, Namık Kemali vatan şairi diye göklere çıkarıyor. Buna diyeceğim yok. Fakat, daha aşağıda da Abdulhak Hâmide ve Ahmet Hâşime kıymet vermekte olduğunu söylüyor. "Hızmeti vataniye" için şair olan, şiiri "Vatan! Vatan" diye bağırmaktan ibaret sanan Behçet Kemal Çağlarımız, nasıl oluyor da Abdulhak Hâmide ve Ahmet Haşime kıymet veriyor? Şüphesiz ne Abdulhak Hâmit ve ne de Ahmet Hâşim "haini vatan" değildir. Fakat her ikisi de Namık Kemal ve Mehmet Akif tarzında yazarak şöhret ve otorite sahibi olmamışlardır. İkinci bir tezat daha: İlk defa heca veznini kullandıkları için haksız yere millî edebiyat zümresine katılanlar, diyor. Sonra da "idealist Mehmet Emin'e, kıymet verdiğini anlatıyor. İlk defa muasır edebiyatımızda heca veznini kullanan Mehmet Emin'dir. Onun bu şekil ve ayrıca da akide imanından dolayı kıymeti vardır. O halde ilk defa heca veznini kullanarak haksız yere millî edebiyat çerçivesine girenler kimlerdir? "Mehmet Emin'nin, nüshai saniye" leri mi? Ölçülü konuşmak lâzım!

Yine Behçet Kemal Çağlar'ın iddia ettiği gibi, "İstanbulda masa başına kurulup Anadoluyu tasvire yeltenmek" gibi bir moda da yoktur. Türkiye, Yunan kadimin "site" düsturu ile idare edilen; vatandaşları bu zihniyet ile yetişen bir memleket değildir. Herkes için, hepimiz için "tecezzi kabul etmiyen" bir vatan vardır. Anadolu da bir vatandır, İstanbul da vatandır, Trakya da vatandır. Millî Mücadele ve kurtuluş tarihinden bahse lüzum görmiyorum. "Misakı Millî" ile ve Türk kanı ile çizilen hudutlarımızın çevresinde kalan bir karış toprak, bir taş parçası bile kül halinde ve mutlak surette vatanı ifade eder. Vatanın ve nasyonalizm'in ne demek olduğunu anlamadan vatan şairi olmak iddiası kadar gülünç birşey yoktur. Behçet Kemal Çağlar'ımıza orta mekteplerin yurtbilgisi kitabını tavsiye ederim!

Burada şunu da anlatmak istiyeceğim: "Şairlik denen mevhibe" Behçet Kemal Çağlar'ımızın dediği gibi yalnız "vatan ve millet duygusu ve sevgisi" ile tezahür etmez! Edebiyat, şiir olsun, roman olsun. Ne şekil ve tarzda olursa olsun, hayatın seyridir. Hayatın seyrinde ise nasyonalizm, aşk, ıstırap, neş'e, sefalet, servet ve asıl ferdî ve maşerî bütün duygu ve idealler vardır. Onun için, edebiyatı, - şairin dediği gibi - yalnız vatan ve millet sevgisi zannetmiyenlerin değil, böyle zannedenlerin "akıl ve idrakleri vardır: kalpleri gafil ve hissizdir!"

Behçet Kemal Çağlar'ımız, Sully Prudhom'ın Alfred de Musset'ye olan hitabını hatırlatıyor: "Fransa bir çok hayatî ve yeni meseleler ve dağdağalar içinde iken, sen nasıl oluyor da sadece kendi dertlerini dinler, memleketi hiçe sayarsın?! Dâhi olmasaydın sana, alçak derdim..."

Ve "gülerek ilâve ediyor: Bizimkiler zannederim ki dâhi değildirler!" Yani alçak, öyle mi? Bu çirkin isnadı, ben de Behçet Kemal Çağlar gibi gülerek okudum. Çünkü, Hâmidin dediği gibi: "hakaret mütehayyerdir, iade olunur!" Ayni zamanda, ortaya atılan sözde aklıselim var mı, yok mu, onu arayalım. Fransada, her iki şairde hayatta iken "birçok hayatî yeni meseleler ve dağdağalar" mevcut bulunabilir. Fakat, bugün Türkiyede de, şairlerimize, muharrirlerimize "alçak" demek için "dağdağa" mı icat etmek lâzım?! Memleketimizde, memleketimizin içtimaî bünyesinde, ben "dağdağa" olmadığı kanaatindeyim. Belki, Behçet Kemal Çağlar'ın, Niyazi Acunun tarifi veçhile; "tulumba gibi işliyen kafatasında" dağdağa vardır. Fakat bu, her halde Türkiyenin dağdağası demek değildir. Onu, şairin, anası, babası düşünsünler, bize ne?!

Hülâsa: Konuşurken, ölçülü söz söylemek ve mantıktan uzaklaşmamak lâzımdır. Ayni zamanda, en basit adabı muaşeret kaidesi icabı olarak ta nezahat ve nezaketten ayrılmamalıdır. Behçet Kemal Çağlar'a, ne olursa olsun, herşeyden evvel centilmen olmasını tavsiye ederim. Bizim Niyazi Acuna gelince, eğer İstanbulda bulunsaydı, aklının ermediği meselelere burnunu soktuğu için kulaklarını çekerdim.

BURSA NOTLARI

Yazan: NAHİD SIRRI

— 1 —

Yağmur altında bulduğum Bursa

Babamla dedemin dünyaya geldikleri ve iki amcamın beşikten toprağına düştükleri Bursaya, ilki altı yaşımdayken olmak üzere, birkaç kere gittim. En çok kaldığım seferinde kırk gün oturduğum bu ziyaret ve ikametlerin bu sonuncusu, hem de en az devam edeni oluyor:

1938 yılının son gününde giderek 1939 yılının ilk günü İstanbula döndüm. Fakat benim için bu son ziyaretin en kısa sürmüş olmaktan başka bir hususiyeti daha varki, o da Bursayı bir kış gününde ve yağmurlu bir günde görmüş olmamdır. Onu daima ilkbaharın taze ve berrak şiri, yahut güz aylarının tatlı revnakı içinde görmüştüm. Ve iki yıl evvelki son ziyaretimde, ağustos güneşinin çılgın harareti altında yorgun ve yeşil renginin sayısız tenevvüune müstağrak görmüştüm. Halbuki, bu sefer, ardındaki yüksek dağların ancak bir parçasında bir miktar kar bulunmakla beraber, dinmemekte inad eden bir yağmur ufukları daraltmış ve ovasında ağaçların iskeletinden yeşil renk tamamen gitmişti. Sade, yeni yılın ilk sabahı, on bir buçuğa kadar yağmur yağmadı, ve sırtlardaki ücra mahallelerin bazı yollarından ilk defa geçerek, uzun uzun dolaşıp (Işıklar) a kadar gittikten sonra askeri liseden Emirsultana âdeta hızla inen bir bayır yolundan indiğim sırada, güneşin bazı bazı kalın bulûtları delerek dışarı çıkmağa çalıştığı oluyordu. Ve dağlarda, yer yer, sanki bu dağların içinden çıkarak havada asılı gibi duran ve arada bir şekil değiştiren büyük sis parçaları vardı. Emirsultanın servileri altında uzun müddet durarak sayısız evleri ve müteaddit tepeleriyle Bursayı ve, ileride birkaç köyü görülen büyük ovayı seyrettim. Emirsultan bence Bursanın en güzel yeridir. Dedemle babam çıktıktan sonra Bursaya bir daha dönmemişler, fakat belki ben ihtiyarlığımda ölmek üzere buraya dönecek ve ölünce bu servilerin altına gömülmeği vasiyet edeceğim.

Emirsultandan yürüyerek (Yıldırım) a ve oradan eski ve çok çamurlu çarşı yollarından geçip çocukluğumdanberi kırmızı çehresi değişmiyen belediyenin önüne vardım. Bursanın en büyük kıymet ve zineti, yeşil renginin sayısız tenevvülerini hiç bir yerde misli görülmeyen bir servetle ve sonsuzlukla teşhir edişidir. Ve kışın, yağmur altında, servilerin siyahımtırak yeşillerinden başka bu renkten bir şey kalmamış. Lâkin yağmur altındaki bu hazin ve ırak mahallelerinin yolları çamurdan geçilmez Bursayı da gördüğüme memnunum. Bu bilmediğim Bursa, çok sevilen bir yüzde meçhul kalmış bir nokta, bir parça gibi..,

II

Eski kaplıcada

İki yıl önceki gelişimde vakıa bir gece (Çelik Palâs) ta yıkanmıştım ama, Garbin bir Su şehrindeki mutavassıt otelleri galiba hiçbir hususiyet arzetmeden taklıt eden o otel ve banyo, Çekirge kaplıcalarını ziyaretlerimizi bana hiç hatırlatmamıştı. Ancak bu akşam, Çekirgede eski Kaplıcada yıkanırken, o eski zamanı tahattür ettim. Büyük annem ablamla beni, yanımızdan hiç eksik olmıyan ahbabımsı ve kalfamsı kadınlardan bir kaçile beraber her, Bursaya her gidişimizde bütün kaplıcalara birer ikişer kere mutlaka götürürdü. Öğle yemeğini müteakip giler ve akşam ezanından önce şehirde, Mahkeme mahallesindeki evimize dönmüş bulunurduk. Evin kapısından alıp kaplıca kapısında bırakmak şartile paytona galiba yedi buçuk kuruş verilirdi. Ve kaplıcada, daima, ta sabahtan yemekleriyle gelmiş ailelelere tesadüf ederdik. O tarihte kadınlar için kaplıcaya gitmek Bursada düğüne gitmek, mesireye gitmek gibi bir eğlenceydi. Tâ sabahtan müteaddit bohçalar ve türlü yemeklerle gidilir, soğuklukta yemek yenir, uyunulur, havuza girilir, ayrıca kurna başında yıkanılır, tekrar istirahat edilir, çay kahve içilir, ahbaplar görüşür, yeni ahbaplıklar tesüs eder, dedikodular yapılır, çocuklar dayak yer ve taze kızlar müstakbel kaynana ve görümceler tarafından dikkatli tedkiklerden geçerdi. Ve bütün kadınlar ikindiden sonra, yüzler al çuha gibi kızarmış, ellerin derileri âdeta soyulacak hale gelmiş, koltuklarında bohçalariyle kaplıcalardan ayrılırlar, en fakirler yaya olarak ve ötekiler paytonlara ve talikalara binerek şehre dönerlerdi. Altı yaşımdan on bir yaşıma kadarki bütün Bursa ziyaretlermizde, her sefer, on onbeş defa muhakkak kaplıcalara gittik ve (Eski kaplıca), (Yeni kaplıca) (Boyu güzel), (Gönlü ferah), (Hüsnü güzel), (Servinaz), (Kara Mustafa) gibi hamam adları, her birinden parça parça dekorlarla hafızamda menkuş bulunuyorlar. Nihayet bu akşam elimden tutulmadan, Eski kaplıcaya, erkek kısmına gidiyorum. İki tarafında soyunma yerleri bulunan mustatil biçimli mermer taşlıkta tavla oynıyorlar ve içerisi, nisbeten soğuk ve diğeri pek sıcak iki kısmı ihtiva ediyor. Sıcak kısımda oldukça büyük ve yuvarlak bir havuz var. Etrafını iki kat set çeviriyor. En derin olan ortası insanın ancak omuzuna varır dediler ama, suyu bir haylı sıcak: Kenarından uzaklaşamadım. Medhalin tam karşısına düşen ve aslan ağzından içine mütemadiyen su akan kısım ise daha da sıcak; oraya ancak elimi soktum. Havuzun etrafında sekiz tane mermer direk var ve başlıkları Korentiyen tarzında işlenmiş.

Havuzda epey kaldıktan ve kenarında bir müddet uzandıktan sonra etraftaki kurnaların birinde başımı yıkatmak istedim. Beyaz peştemallı, kamburu çıkmış, başında saç ve ağzında diş kalmamış bir tellak geldi Ve yıkarken altmışı geçkin olduğunu ve yirmi beş yıldır bu hamamda hizmet ettiğini anlattı. Vaktile jandarma imiş ve Beşinci Muradın Çırağan sarayındaki uzun mahbusiyet hayatında bu sarayın muhafız kuvvetine mensup bulunmuş. Çenesi de epeyi düşük birşey olduğu için, o talihsiz padişahın geçirdiği yıllara ait haylı malûmat vermeğe de heves etti ama, (Beşinci Sultan

— Arkası 27 inci sayfada —

ÇIRPINAN SULAR

ROMAN : 6

MÜKERREM KÂMİL SU

Sonra sesini yavaşlatarak:

— Hangi baloyu hatırladın? dedi.

— Yanında ilk defa karısını gördüğüm baloyu. O gece kıyıları döven denizin karanlık dalgalarına bakarak ölmek istemiştim. Yine böyle soğuk bir kânun gecesiydi. Başım ateşler içinde, balkona çıkmıştım. Onlar dansediyorlardı. Elini emniyetle kocasının avuçlarına bırakan, büyük bir samimiyetle sevdiğim adama sokulan kadın, o gece beni çıldırtıyordu: "Kalbimle oynamayınız. Ben size ne yaptım. Niçin öldürüyorsunuz?„ diye haykırmak istiyordum. Ve yine kendi kendime bir kerre değil, belki bin kerre tekrarlıyordum ki, ne olursa olsun onu unutmıyacağım. Bu muhal aşk birgün beni öldürecek diyordum.

— Çocukluk.

— Evet, şimdi ben de böyle söylüyorum. Çocukluk, hattâ delilik diyorum. Fakat o zaman hiç te böyle değildim. O gece sevdiğim için mustariptim, bu gece unuttuğum için harabım.

— Bu da çocukluk Nahide, manasız düşünüyorsun. Unuttuğun için sevinmeli, bayram yapmalısın.

Onların, büfenin bir ucunda gayet yavaş sesle konuştuklarına dikkat eden Bahri Doğru karısının bakışlarına karşı:

— Emriniz, diye yeşişti.

— Birer vermut daha Bahri.

Bardaklarını kaldırırlarken önlerinde Hakkı Raşit Bey derin bir saygı ile eğildi. Nahidenin yüzü hoşnutsuzlukla karıştı. Binbir iltifat içinde gözlerinin içine bakan, kendisinden birşeyler beklediği her halinden belli olan bu adam, artık tamamiyle sinirlerine dokunuyordu. Bardağını son yudumuna kadar boşalttıktan sonra:

— Biraz üşür gibi oldum Âfet, dedi. Salona girelim.

Hakkı Raşit fena halde bozuldu. Fakat etrafa birşey belli etmemek için yine hürmetle eğilerek salonun kapısına kadar onlara refakat etti. Masalarında yalnız kaldıkları zaman Âfet arkadaşına çıkıştı:

— Pek âlâ şu adamla evlenip prensesler gibi yaşayabilirdin. Hâlâ da gecikmiş değilsin ya. Oldukça yakışıklı, kibar adam, zengin de... Sonra hakikaten seni seviyor. Niçin reddettiğini bir türlü anlıyamıyorum.

— Bıraktığım adamın da zengin, pek âlâ kibar ve oldukça yakışıklı olduğunu bildiğin halde, aşağı yukarı onun modeli olan birini niçin bana tavsiye ediyorsun Âfet? Benim bu tiplerden hoşlanmadığımı, sevmek için büsbütün başka şeyler aradığımı bilmiyor musun?

— Sen bukalemun gibi bir kadınsın yavrum. Ne istediğin hiçbir zaman tam manasiyle belli olmamıştır ki... Zaten «birini seviyorum» dediğin zaman da sana pek inanmıyacağım. Bu itirafına bel bağlamak için üstünden en aşağı bir yıl geçmesini bekliyeceğim.

— Epeyi bir müddet, dedi, Nahide; fena değil. Yine o kadar kendimizle meşgulüz ki... Biliyor musun seninle oturup saatlerce konuşmağı bütün bu toplantılrara tercih ederim. Balo gecelerinin sabahında adeta hastalanıyorum. Kulaklarımda mütemadiyen şu cazın sesi vınlıyor. Davulun uğultusu günlerce kafamdan çıkmıyor. Amma, bunlar da lâzım. Büsbütün bir köşeye çekilip, hayattan el etek çekmek olmıyor ki.

Halk mükemmel eğleniyordu. Pamukçudan bu gece için getirtilen Zeybekler coşkun bir neşe içinde oynamışlar, pek çok alkışlanmışlardır. Kotiyon dağıldıktan biraz sonra balo komiseri:

— Lütfen herkes masasının altındaki armağanları çıkarsın! dedi.

Önce avukat Bahri Doğru'un şaka yaptığını sanmışlardı. Sonra kahkahalı, gürültülü bir araştırma başladı. Büyük sarı zarfların içine yerleştirilmiş konfetiler, serpantinler, şişirgen düdükler, başlıklar, irili ufaklı oyuncaklar, renkli gözlükler masalara serildiler. Rabtiyelerle masaların altına yerleştirilen ince paketlerin - o saate kadar - farkına kimse varmamıştı. Bu, hoş bir sürperiz oldu. Herkes bu suretle şansını denemiş oluyordu.

Kotiyon dağılırken Nahideye mavi sorguçlu, yaldızlı bir taç verilmişti. Balonun en ağır kotiyonu o idi. Nahide giymek istemiyordu. Âfet zorla başındaki siyah gülü çıkartarak:

— Bu altın tacı başına lâyık görmiyor musun? diye uzattı. Balo kraliçesi sensin bu gece.

— Ben her zaman bu mevkie seni lâyık gördüm Âfet!

Gülüşler.

Âfetin yakın arkadaşlarından biri olan miralayın karısı, masalarına geldi. Bahri Doğru genç kadına yer verdi, saygı ile elini öptü.

Sabiha çok içmişti. Her zaman alevli, daima binbir mâna ile dolu gözleri çakmak çakmak olmuştu. Beyaz elbisesinin geniş volanlarını düzelterek Âfete bir hayli sitem etti:

— Artık hiç görünmüyorsun. Üç defa, beş defa geliyorum. Sonra artık gitmiyeceğim, biraz da o beni arasın diyorum ama dayanamıyorum.

Âfetin ince kumral kaşlarının biri alnında şikâyetle yükseldi:

— Yeni arkadaşların da sinirime dokunuyor. Karşılaşırım diye gelmiyorum, diye cevap verdi.

Sabiha mânalı bir şekilde sustu. Sonra Nahideye dönerek:

— Arkadaşlarım sizi çok seviyorlar, çok beğeniyorlar hanımefendi, dedi. Birgün hep beraber size bir baskın yapacağız.

— Pek memnun olurum.

— Amma gününüzde değil. Çok kalabalık olunca iyi konuşulmıyor.

— Daha iyi.

Âfet: — Bana haber yollama Nahide, dedi. Doktorun o kendini beğenmiş karısı hiç hoşuma gitmiyor.

Sabiha mevzuu yine değiştirdi:

— Geçen gece uzun boylu sizi konuştuk dedi. İçimizden biri ortaya bir sual attı: "Erkek olsaydınız kiminle evlenirdiniz?„ diye. İşte o zaman bir gürültü, kıyamettir koptu, diyebilirim ki, memleketin dikkate şayan bütün kadınları gözlerimizin önünden geçit resmi yaptılar. Ben hiç düşünmeden ancak erkek olsaydım seninle evlenebileceğimi söylemiştim Nahide hanım!

O zaman aramızda bulunan bir doktor ne dedi biliyor musunuz? Çok tehlikeli bir işe girişeceğimi, bir aşk hastası olacağımı!

Nahide:

— Mesleğinin dilile konuşmuş olmak için böyle söylemiş doktor, dedi.

Âfet de:

— Bu hastalığa giriftar olunca tedavi etmeniz için size baş vururdum deseydin, diye alay etti.

Sermedi tamamile unutmuşlardı. Ancak, Mahiri büfeden zarif bir kızla dönerken görünce hatırladılar. Âfet orjinal bir aşk hikâyesinin başlamak üzere olduğunu sezmişti. Genç kızı masasına bıraktıktan sonra kendilerine doğru gelen Mahirin havadisle dolu olduğunu hissediyordu.

— Arkadaşınız gitti mi Mahir Bey?

— Aşağıki salonda Hnımefendi.

— Deseniz, genç arkadaşınızın ruhu pek ölgün. İnsan bu yaşta baloyu en civcivli zamanında bırakabilir mi? Biraz da fazlaca sıkılgan galiba. Salonda o kadar genç kız var. Birini kaldırıp dansetmedi.

Mahir gayet lâkayt bir sesle:

— Sermed henüz talebe iken ancak evleneceği kızla dansedeceğini söylerdi.

— O, bu nekadar hislilik? Bu asırda kızlar bile buna riayet etmiyorlar.

— Arkadaşım da bir kız kadar temizdir efendim. Lâkin hanımefendi, sesinizi bir kerre daha işitmek benim için ne büyük bahtiyarlık olacağını tahmin edemezsiniz.

— Benim canım ancak ayda âlemde bir şarkı söylemek ister.

— Ne yazık. Niçin sesinizden herkesi faydalandırmıyorsunuz hanımefendi? Plâklarda niçin bu harikulâde ses zaptedilmesin? San'at bakımından buna acıyorum. İsminizi vermez misiniz. İleride çocuklarınıza, hattâ torunlarınıza sizden kalacak en kıymetli hatıra bu plâklar olmaz mı?

Sonra Bahri Doğruya dönerek:

— Kabahat sizde mi Beyefendi, diye sordu.

— Karım her hususta bir salâhiyet sahibidir Mahir Bey, ne dilerse o olur. Ben kendi hesabıma hayranı olduğum o sesi, sık sık dinlemek saadetine mazhar oluyordum. İlerisi için de kendi arzusu hâkimdir şüphesiz.

Nahide:

— Ben de her zaman Âfete bunu söylerim Mahir Bey, diye söze karıştı. Kadın sesleri içinde Safiye'nin sesine hayranım. Onun sesinde beni benden alan bir tesir var. İlk defa bu derin sesi Küçükçiftlik parkında dinlemiştim. Vakit epeyi ilerlemişti. Gelişini, bahçeyi dolduran alkış seslerinden anladık. Masamız havuz başındaydı. Fıskıyeden dökülen tatlı bir musikî yaratan suyun sesini bile onu daha iyi dinlemek için dindirmişlerdi.

"Nerdesin„ diye başladı.

Bunu yalnız sesi ile, bakışları ve yüzü ile sormuyor, söylemiyordu. Bütün vücudu vecd ile, nihayetsiz bir hüzün ve sitemle gidip te gelmiyeni araştırıyordu. Onu huşû içinde dinliyenlerin çoğu muhakkak ki benim gibi bahçeden çok uzaklara gitmişlerdi.

Safiyenin sesi bizi sürüklemiş, hayalimizin engininde, ıstıraplarımızın kaynağında kalplerimizi sanki eritmişti.

O kadar ısrarla alkışladılar, istediler. Fakat bir başka şarkı söylemedi. Bir gölge gibi bahçeden silindi, gitti. O zaman yanımdakilere:

— Safiyenin sesinden başka bir ses dinlemeğe tahammül edemem, demiştim. Sonra ayni hayranlığı Âfetin sesi karşısında hissettim. Bu iki ses tonları itibarile tamamen yekdiğerinden ayrıdırlar. Amma birleştikleri bir nokta vardır ki asıl kudretleri de oradan gelir.:

Tahrik edici, sürükleyici oluşları...

Âfet ne olursun, bu gece söyle...

— Kalabalık çekildikten sonra!

Mahir önce çocuk gibi ellerini çırptı. Fakat sonra:

— Bu kalabalığın arasında benim de çekilmemi emredecek misiniz hanımefendi, diye boynunu büktü.

Kalbim kuş kanadı gibi titremeğe başladı.

— Koca çocuk.

— Bu gece pek lütüfkârsınız!

— Bir romanı severek okuduğum, beğendiğim bir filmi zevkle seyrettiğim zamanlar hep şarkı söylemek isterim. Halbuki bu gece pek canlı, pek orjinal bir mevzuu kendi kafamda roman halinde işlemeğe başladım.

Mahir:

— Zannederim kahramanlarınızın arasında küçük dahi olsa benim de bir yerim olacak!.. diye güldü. İkisinin de bakışları Nahinenin yüzünde toplandı. O, hiç birşey anlamamış gibi oğlu ile danseden Jülide Hanımefendiye bakıyordu:

— Bir haylı şişman olduğu halde ne kadar kıvrak dansediyor, diye konuştu. Hareketlerine bayılıyorum. Sonra ne kadar tatlı, cana yakın bir konuşması var. Yıllarca İstanbuldan uzaklarda dolaştığı halde o güzel şivesini hiç kaybetmemiş.

Mahir:

— Daha az boyansa ve daha başka türlü giyinse amma, diye tenkit etti.

Âfet: — Siz ileride karınıza çok karışacağa benziyorsunuz, diye çıkıştı. Nesi var. Pek âlâ giyinmiş işte. Bir siyah dantel tuvaleti bile çok görüyorsunuz kadıncağıza.

Avrupa kadınları altmış yaşlarını geçtikten sonra bile ipekler, elmaslar, danteller, kokular içinde en lüks balolara iştirâk ediyorlar. Bir tutam beyaz saç, yüzde birkaç hâin çizgi, yaşamak hakkını almalı mı elden? Bizde otuz yaşını geçen kadının herşeyi bitmiş zannedilir. Bu telâkki ne kadar yanlıştır. Asıl kadının olgunlaştığı, heyecanlarının, ruhî yasıflarının inkişaf ettiği çağ o yaştan sonra başlar. Ama, şüphesiz kendisini idare etmesini bilen, neşeli hoşsohbet, zarif kadınlar için söyliyorum. Kendini bırakan, dünya zevklerinden eletek çeken ölgün ruhlu kadınlar ölüm kararlarını kendileri vermişler demektir.

— Sözümü geri aldım hanımefendi.

— Haydi, arkadaşınızı bulup getirin. Âlem burada ne güzel gülüp söylüyor, eğleniyor. Ne varmış aşağıki salonda?

— Emredersiniz hanımefendi.

Mahir tehalükle salondan çıktı. Nahide ince bir sitemle arkadaşının yüzüne baktı:

— Niçin bunu yaptın?

— Acıyorum o çocuğa doğrusu. Demin ayrılırken o kadar içli, o kadar kırılmış görünüyordu ki...

— Gelmezse daha kıymet alacak gözümde.

— Geleceğini bildiğin için böyle söyliyorsun. Sevilen bir vücudun yakınına çağrılıp ta gelmemek hisli bir insanın elinden gelir mi?

Gece epeyi ilerlemişti.

Proğramın son numarasında bir piyango vardı. Biletler satıldıktan sonra ortaya küçüklü, büyüklü masalar kondu. Üzerleri renk renk eşya ile dolu idi. Önce numara, sonra eşya çekiliyordu.

Dişfırçaları, taraklar, kartlar, kalemler, losyonlar, eşarplar, boyunbağları türlü küçük eşya çıkıyordu. Nahidenin numarası masanın üstünde duruyordu. Kendisi pek kaytsızdı. Numarası okunduğu zaman Bahri Doğru Nahidenin biletini alarak eşya masasına yaklaştı. Döndüğünde:

— Kırmızı kordelâ ile bağlı beyaz bir kutu çıktı size amma Nahide hanım, dedi, piyangonun sonunda almanızı rica ediyorlar.

— Arkası var —

Üç aydır hasret kaldığı köyü, anası, kardeşleri, inekler', hat.â bostan dolabını döndüren boz eşek

Köyden Gelen Ses

Yazan : İlhan S. TANAR

Akşam yemeğinden sonra bulaşıkları yıkayıp, kahve takımını yerine koyduktan sonra, ev sahipleri ikinci bir kahve istemedikleri için: « sen artık yat » emri mutaddan biraz daha erken çıkmış, Gülsüm bahçe üstündeki dar odasına çekilmişti.

Bütün gün sinsi sinsi yağan yağmurdan mı, yoksa yorgunluktan mı nedir, bu gece içinde pek sıkıntı vardı. Bu gün, geldiğindenberi, böyle şiddetli bir ağlama arzusu duyup ta gözünden bir damla yaş akamaması ilk defa vaki oluyordu. Bütün gün iş görürken gözleri dolmuş, fakat yaşlar bir türlü kirpiklerini aşamamıştı. Biraz ağlıyabilse, belki açılacak, ferahlıyacaktı.

Beyaz bezden gecelik entarisini giyip, uzun sarı saçlarını iki örgü halinde omuzlarından aşağı salıvererek, yere serdiği şiltesinin üstüne uzandı. Hiç uykusu yoktu. Üç aydır hasret kaldığı köyü, anası, kardeşleri, inekleri, hattâ bostan kuyusunu döndüren boz eşek birer birer gözünün önüne geliyor, bazen hepsi silinerek altın başakları rüzgârın önünde titreşen ucsuz bucaksız tarlaları görüyordu.

İstanbula gelince, bu kadar garipseyeceğini, doğrusu hiç ummamıştı. Köyün ileri gelenleri «hele bir İstanbula git, bir iki otur, topuklu pabuçları giy de bakalım bir daha köyü beğenir misin?» demişlerdi. Kendisini İstanbula getiren hanım da :

— Bak göreceksin, demişti. Gittiğin evden ne kadar memnun kalacaksın. Bir yaşlı hanımla bey... İşleri ne olacak; boş zamanlarında oturur, güzel el ilşeri yaparsın. Burada her gün tarlaya gidiyorsun. Yazık değil mi sana, bak nasıl kararmış, insan kılığından çıkmışsın.

Halbuki Boğaziçi köylerinden birinin tepesindeki bu ıssız köşk Gülsümü pek bunaltmıştı. Evde yalnız iki ihtiyar olmasına rağmen iş de az değildi. Sabahın beşinden gece yatıncaya kadar çalışıyordu. Aydan aya aldığı birkaç liranın köyde ne kadar iş gördüğünü gelen mektuplardan anlamasa, hani hiç durmıyacak, hemen geri dönecekti.

Yatak vücudunu ateş gibi yakıyordu. Biraz daha yatarsa tıkanacakmış gibi bir korkuya kapılarak pencereye gitti, camı kaldırdı.

Yağmur dinmiş, ortalığa insanın cildine ıslak bir bez gibi yapışan tatlı bir serinlik sinmişti. Bulutları dağıtan rüzgâr, Gülsümün genzine ıslak ot ve toprak kokusu getiriyordu.

Gülsüm, köyünü hatırlatan bu kokuyu içine daha iyi çekebilmek için başını pencereden dışarı uzattı. Islak toprak ve ot kokulu rüzgâr, genç kızın sadece ensesine, göğsüne, saçlarının dibine girmekle kalmıyor, dimağının en uzak köşelerine kadar sokularak orada yer etmiş hatıraları uyandırıyor, diriltiyordu.

Köyden ayrıldığı gece de böyle nemli, kuru ot kokulu idi. Yağmur dinince Gülsüm, damlarının önüne çıkmış ve orada Ömerin mahzun mahzun oturup düşündüğünü görmüştü. Gülsüm ürperdi. Ömer, şair Ömer ! . O gece nasıl da küskündü. «Kız, demişti, anan seni birkaç liraya sattı, sen de karşı koyamadın ama ben seni kolay kolay bırakmam.»

Hiç şüphesiz, Gülsümün kendisini nasıl içi sızlıyarak, ıstırapla sevdiğini, kızın donuk görünüşünden anlıyamadığı için öyle küskün, kırgın duruyordu. Gülsüm o gece anasının koynuna, kalbi öyle gümbür gümbür atarak girmişti ki, kadıncağız:

— Amanın, kız, göğsünün altında depreşen nedir ? Sakın diri bir kurbağa kaçmış olmasın içine; ben sana geceleri ağzın açık uyuma demiyor muyum?

Diye telâşlanmıştı.

O zamandanberi, Gülsümün sol göğsünün altındaki kıpırtı hiç yatışmamıştı.

Ömerin kendisi için yaptığı şarkılardan, kırık dökük bazı parçalar hatırında idi. Bunları kendi kendine mırıldandı.

"Aman Gülsüm, canım Gülsüm,
Etme sakın bana zulüm.

Ayrılsa da yolumuz,
Bırakmaz seni gözüm...

Daha neler vardı ama şimdi heyecandan hep yanlış, eksik hatırlıyordu. Hele bir :

"Dünyalar benim olur,
Yar sözüme kanarsa...,

türküsü vardı, bütün köy kızlarını deli ederdi.

Gözlerinde sabahtanberi toplayıp boşanamıyan yaşlar, şimdi yavaş yavaş yanaklarından aşağı süzülüyor, beyaz bez gecelliğinin göğsüne sessizce damlıyordu. Birden gür bir erkek sesi, civar bahçelerin sessizliğini parçaladı.

"Ayrılsa da yolumuz,
Kaybetmez seni gözüm...,

Gülsüm, olduğu yerde âdeta sıçradı. Kimdi bu şarkı söyliyen? Nereden geliyor bu ses? Ellerini kulaklarına götürdü. Tıkayınca duymuyor, açınca yine duyuyor. Demek ki şarkı kendi içinde değil. Aman Allahım çıldırıyor mu Gülsüm? Bu ses, Ömerin sesi, kendi türküsünü söylüyor, hem ne yakın, ne yakın! Yamaçlar inliyor: «Aman Gülsüm, canım Gülsüm.» Yoksa, yoksa Ömer peşinden gelmiş de onu mu arıyordu? Ah, muhakkak öyle, Ömer gelmişti. Yok, artık Ömeri bir defa daha darılttmıyacak, içini gizleyip te onu küstürmiyecekti. Çıplak ayaklarına bir terlik takıp başına bir örtü almayı ihmal edecek kadar kendinden geçmiş bir halde, birinci kat pencereden sessizce bahçeye atladı. Ses, yokuşun aşağı taraflarından geliyordu. Çıplak tabanlarından bütün vücuduna yayılan yaş toprağın rütubetini hiç farketmiyerek, toprak yokuşun başına kadar koştu. Ses şimdi o kadar berrak, o kadar yakın ki, sanki Ömer kulağının dibinde söylüyormuş gibi. Ah, işte şu perdeleri inik, camları açık bol ışıklı odadan geliyor ses. Ömer oraya nasıl girdi kimbilir, belki kendisini sormak için.

Gülsüm, evin karşısındaki duvarın dibine büzülerek dinliyor. Ah, o şarkı, yine o :

".... Hele bir ay doğarsa,
Dünyalar benim olur,
Yar sözüme kanarsa!...

Birden karşı evin kapısı açıldı. Yüksek sesle konuşmalar, inilti gibi biten uzun kahkahalar sokağa dağıldı. Beş altı kadın ve erkek sallanarak sokağa çıktılar. Biri, yanındakinin kolunu çekerek :

— Şöyle yürüyelim, deniz havası açar.

Diyordu.

İnce, yayık bir kadın sesi :

— Ya denize düşersek.. diye haykırınca yine hep birden çılgınlar gibi gülüyor, gülüyorlardı.

Birden, içlerinden biri :

— Şuraya bakın!

Diye bağırarak, duvarda, içine girmek istiyormuş gibi yapışan, örgü saçlı, bez entarili, çıplak ayaklı köylü kızı gösterdi. Kahkahalar birdenbire kesilmişti. Kızın etrafını sardılar.

— Nereden çıktın, kız?

— Ne arıyorsun burada?

— Yahu bu, beni akıntı havasından çabuk ayılttı.

— Bizi mi seyre geldin?

Gülsümün buz gibi donan dudakları kıpırdadı :

— Ömer beni çağırıyordu da.. Buradan geliyordu ses.

Ve anlattı.

— Kız, senin adın ne?

— Gülsüm.

Öyle şiddetli ve sürekli güldüler ki, Gülsüm adının bu kadar gülünç oluşundan fena halde utandı, gözleri doldu.

— Demek seni çağırdı ha? Koş içeri gir, Gülsümü bir daha çal, şey, yani Ömere söyleyiver de Gülsümün türküsünü okusun.

Gülsüm duvardan ayrılamıyordu.

— Sahi mi? Ömer içeride mi?

— Elbette ya, biraz evvel geldi, o biraz yorgun oradan çıkamaz, sen içeri gel.

Ötekiler sabırsızlanmışlardı.

— Bırak canım, şimdi bununla mı uğraşacağız? Yürü gezelim.

Ev sahibi olan erkek, Gülsümü elinden çekti :

— Siz yürüyün, ben yetişirim.

Ömerin, içeride yeniden coşan sesi, Gülsümün tereddüdünü de yendi. Yabancı erkeğin gösterdiği merdivenden çıktı. Işıklı, dağınık odada görünürde hiç kimse yoktu. Şarkı devam ediyordu. Gülsüm aradı, fakat üstünde parlak bir tepsiye benziyen bir yuvarlağın fır fır döndüğü bir kutudan başka birşey göremedi. Kapıya doğru döndü. Kapıyı bulmasına vakıt kalmadan ışık söndü, rakı kokulu bir nefes, tam ensesinde :

— İlle Ömeri mi arıyorsun? Benim adım Ömer olsun, Ömer diye çağır beni ne çıkar? diye fısıldıyordu.

. . . .

Tepedeki köşkün sahipleri Gülsümü çok aratılar. Bahçe kuyularına varıncıya kadar bakıldı. Arama, aylar sürdü; fakat sabahın erken saatlerinde Tophane ile Kapıiçi arasında, kırmızı iskarpinli, dekolte entarisinin içinde kırıtan permanantlı saçlı, gözlerinin altı şiş kadının Gulsüm olabileceği kimsenin hatırına gelmedi.

Kırmızı iskarpinli, dekolte entarisinin içinde kırıtan, permanantlı saçlı, gözlerinin altı şiş kadının Gülsüm olabileceği kimsenin hatırına gelmedi.

YARALI KURT

YAZAN:
RAGIP ŞEVKİ

BÜYÜK
EDEBÎ ROMAN

№: 11

Kuşlar dallarda ötüşmeğe ve sabah, bütün aydınlığı ile toprağı ve denizi kaplamağa başladı. Başımı arkalığına dayatarak ve gözlerimi kapayarak uzandığım bu şezlonkta böyle karmakarışık fikirler içinde çırpınmaktan yoruldum, ağır ağır kalktım ve soyunmadan karyolama uzandım.

*
* *

— Anne, Süleyman beyi yine görmeden geçeceksin?

Dönüp baktım: Mehpare ile annesi.. Genç kız lârcivet çarşafı içinde her zamankinden çok daha güzel ve taze... peçesini kaldırmış ve dar pelerini altında omuzlarının güzel yuvarlaklıkları meydana çıkmıştı. Yüzünde hafif bir pembelik uçuşuyor. Ve ıslak, kırmızı dudakları heyecandan titriyor.

Hamra hanım:

— Maşallah efendim, maşallah!., diyerek yanıma yaklaştı. Kaç ay oldu. Şehrâzat masalını dinlediğimiz gündenberi sizi gören ne olur? Ah, nur içinde yatsın, anneniz sağ olsaydı, elbette bizi arayıp soran olurdu. Nasılsınız? Sizi birar zayıf görüyorum.

— Havalardan olacak hanımefendi, artık kış geliyor.

— Yah yah yah!. Dün halanız hanımefendi gelmişti de, o söyliyordu. Kışlar size yaramıyormuş.

— Evet, daima zayıflıyorum.

— Bey de sizi sorup duruyor?

— Ah, çok özürlüyüm hanımefendi.. Bir gün gelmek isterdim. Meselâ.... Bir boş zamanımda...

Gözlerimi yana çevirince, Mehparenin boynunu bükerek ve nemli gözlerle yüzüme baktığını gördüm. Bir kabahat işlerken yakalanmış çocuklar gibi birdenbire kıpkırmızı kesildi, başını şiddetle başka bir tarafa çevirdi, şaşkın ve perişan, ne yapacağını bilmez bir halde yerinde bir kaç defa oynaştı.

Ah küçük kız, aramızda bir sevgi başlıyor ki, kendi sevgisile beni de beraber sürükliyorsun..

— İstanbula mı beyfendi? Biz de biraz terziye kadar çıkacağız. Mehlika üzerinize âfiyet biraz rahatsız.. Üç gecedir uyumuyor.. Odasında dolaşıp duruyor. Ah, ana olmak kadar dünyada acı birşey var mı? Ona da, ilâç alacağım,. Fakat,,.

Hamra hanım, kolumu tutarak:

— Beyfendiciğim, sizden bir istirhamım var, ben Beyazıda kadar bizim sütanneye uğramak mecburiyetindeyim. Halbuki Mehpare oralara gelmek istemiyor, terzide provası hazır.. Oradan Maçkadaki teyzesine gidecek. Yalnız başına gitmesini hiç istemiyorum. Sizden rica etsem...

Mehpare de kısık bir sesle:

— Affedin, dedi. Annem biraz titizdir de...

— A elbette.. Tek başına seni nasıl bırakırım?

— Emredersiniz hanımefendi... Bu, benim için bir şeref sayılır.. Zaten o tarafa gidiyorum.

Vapur tenha idi. Öğle güneşi sularda ateş parçaları halinde dağılıp saçılıyor ve durgun deniz üstünde beyaz köpükler akıyordu. Hamra hanım, güvertenin bir köşesini göstererek:

— Şuraya otursak, dedi.

Mehpare annesinin arkasında yürürken:

— Üşürsün, anne, dedi. Rüzgâr şiddetli...

Üçümüz de bir kanepeye oturduk, Mehpare yanıbaşımda idi. Hamra hanım, küpeşteye dayanmış, sağ elini şakağına dayamış, denize bakıyordu. Mehpare gözlerini benden kaçırmak istiyor, denize, önüne bakıyor, küçük, taze ve yumuşak ciltli ellerile çantasını mütemadiyen didikliyordu.

— Ne güzel hava, dedim. Artık kışa yaklaşıyoruz, bu son güzel günler...

Mehpare:

— Evet, dedi.

— Mehlika hanımın rahatsızlığı ne imiş, anlıyabildiniz mi?

— Bilmeyiz ki... Başım ağrıyor, deyip duruyor. Canı bir şeye sıkılıyor amma, bilmiyoruz. Belki havalardandır, ben de bir aydanberi sebepsiz yere üzülüyorum.

— Sebepsiz yere nasıl olur? Her şeyin, her hadisenin bir sebebi vardır.

— Temin ederim ki sebepsiz.

— İmkân yok Mehpare hanım. Tabiatın kanunları sizin iddianıza uygun değil.. bir meyve ağaçtan düştüğü zaman bunun sebebi vardır: Meyve artık kemale ermiş demektir. Bir çiçek kendiliğinden soluverir, çünkü artık kökü kurumuş, gıdasını alamaz olmuş, ve yapraklarında hayatiyet kalmamıştır. Meselâ bir bülbül, geceleri niçin durmadan öter, ağlar gibi, güler gibi, hıçkırır gibi öter.. Çünkü sever, dişisini veya erkeğini sever, ona kavuşamıyorsa ağlar, kavuşmak üzere ise güler, hiç kavuşamıyacaksa hıçkırır..

Mehpare başını kaldırarak hayretle yüzüme baktı. Gözlerinin içinde acaip ışıklar parlıyordu. Soran, anlamak istiyen bir ifade ile bakıyordu. Ben, onun bu bakışını görmemiş gibi gülerek devam ettim:

— Ablanızın da böyle üzülmesinde, hastalanmasında bir sebep olacak? Belki soğuk almıştır, belki canını sıkacak birşey olmuştur.

Hamra hanım birdenbire ayağa kalkarak:

— A vallahi üşüdüm, dedi. Üşüdüğümü de kesik kesik öksürmeğe başlamamdan anlıyorum, ben aşağıya iniyorum, siz gelmek istemiyorsanız, oturun. Amma, İstanbula inmeden beni görün! dedi.

Sonra şişman vücudunu güçhalle taşıyarak uzaklaştı. Mehpareye bakarak:

— Siz de üşüyor musunuz? . . diye sordum.

— Hayır.. Hayır.. Bilâkis... Bana hava sıcak gibi geliyor, dedi.

Aramızda kısa bir sükût geçti. İkimiz de denize, karşı Ortaköy sırtlarına bakıyorduk. İkimiz de düşünüyorduk.

O benim, herşeyi bildiğimi bilmiyor, ben ise, onun düşündüklerini tahmin edebiliyorum.

— Ya sizin üzüntünüzün sebebi? diye birdenbire sordum.

— Benim mi? dedi. Başı ve gövdesile beraber bana döndü. Gözlerinin içinde büyük bir sevincin, bahtiyarlığın ışıkları parlıyordu. Bana bakarken, gözbebekleri yüzümde, saçlarımda, şakaklarımda okşar, sever gibi geziniyordu.

Kaşının birini kaldırarak: «Ha!» dedi. Sonra ağzı tuhaf bir şekilde açıldı:

— Ha, şimdi de ben size birşey soracağım, bundan üç gece evvel, sabaha karşı, balkonda, tek başınıza uyur gibi, niçin oturdunuz?.

Hayretle doğrularak yüzüne baktım:

— Bunu siz nerden biliyorsunuz? diye sordum.

— Bana... Osman ağa söyledi.

— Osman ağa... İhtiyar bahçıvanınız?.. Fakat o artık içmiyor mu?

— . . . . .

— Sızmıyor mu?. Fakat Mehpare hanım, şimdi öyle güzel oldunuz ki, küçük yalanlar söyliyen bebekler gibi yüzünüz penbeleşti, siz benim... Sevgilim olsaydınız, size daima, durmadan yalan söyletirdim.

Mehpare ver yer kızaran yüzünü göstermemek için avuçlarını yanaklarına kapadı ve kesik kesik gülmeğe başladı:

— Fakat... Ah... Hayir.. Ne tuhafsınız.. Yalan söylemedim, sizi bizim yalıdan gördüm..

— Nasıl? Bahçenizde bütün ağaçları kestiniz mi?.

Mehpare, başını silkerek geriye attı ve ellerini dizlerine indirdi:

— Size yalan söyleyemiyeceğim, anlıyorsunuz.

— O halde? Benim sabaha kadar balkonda, şezlonkta uzanup kaldığımı nereden biliyorsunuz?.

Mehpare önüne bakarak:

— Ben gördüm, dedi.

— Nereden?Bahçeye mi çıkmıştınız?

— Evet, erken uyandım, sabah havası almak üzere bahçeye çıktım.

— Ta bizim köşke kadar, o uzun yolu nasıl geldiniz?

Mehpare hırçın hırçın:

— Fakat niçin bana bukadar şey soruyorsunuz? dedi. Gözlerini kaldırarak yüzüme baktı, hırçınlığına pişman olmuş gibi boynunu büktü:

— Ben halâ çocuk ruhluyum Süleyman bey, bazan düşünmeden dolaştığım oluyor.. Belki bu yüzden oralara kadar geldim..

— Hayır, dedim. Düşündüğünüz, birşey düşündüğünüz için oralara kadar geldiniz.. hem, siz halâ ruhunuzda bir çocuk ruhunun yatmakta devam ettiğine inanıyor musunuz?. İşte, yine yalan söyliyorsunuz. Çünkü siz artık güneşe, havaya, insanlara doğru daima açılmak istiyen, güzel kokularını saçan bir çiçek gibisiniz. Bu güzel çiçek benim olsaydı . . . . .

Mehparenin yüzü okadar çok kızardı ki, güzel göğsünün üstünden kalbinin heyecanla çarptığını ve titrediğini görüyordum. Günlerdenberi hayalinde yaşattığı bir âlemin, bir anda hakikat oluvermesile büyük bir sevince kapılıp çılgına dönen insanlar gibi, o da birandа coşuvermek, haykırmak, gülmek ihtiyacile kıvranıyor. İkide birde başını çevirip yüzüme bakıyor, parmaklarile pelerininin uçlarını didikliyor, omuzları, birer güvercin kanadı gibi hırçın hırçın oynaşıyordu.

— Şimdi en güzel yaşınızdasınız. Allah, size dünyanın en sıcak hayatını veriyor. Hülyalarınızla başbaşa kalarak, melekler gibi yaşıyorsunuz. Masalı artık sevmediğinizi söylediniz, hayır.. Zaten siz bir masalsınız. Ağaçlara konan kuşlar, bayırları süsliyen çiçekler bile sizin gözünüzde manalıdır. Bu kuşlardan birinin kanatlarını çırparak silkinmesini ve bir anda bir güzel erkek oluvermesini tahayyül edersiniz. Bir çiçeğin...

— Fakat niçin bunları bana söylüyorsunuz?

— Çünkü insan sizin karşınızda ancak bunları düşünebiliyor. Yani dünyanın her güzel olan şeyini... Meselâ, şimdi ben kendimi herşeyden hafif ve herkesden bahtiyar sayıyorum.

— Neden?

— Yanımda siz varsınız. O kadar güzelsiniz ki, bize çevrilen gözler, evvelâ uzun uzun size takılıyor, sonra benim üzerimde duruyor ve anlıyorum ki, bu gözler beni bahtiyar görüyor..

Mehpare önüne iğdigi başını yeniden kaldırıp gözlerini gözlerime dikti. Kirpiklerini kırpışdırmadan, öylece, munis ve bahtiyar bakmağa başladı. Başımı yavaş yavaş başına yaklaştırarak:

— Ne güzelsiniz, ne güzelsiniz! diye fısıldadım. Yalvarırım, gözlerinizi benden ayırmayınız, öylece bakınız. İşte, bu lâcivert gözler içinde ben kendimi görüyorum. Size hayran olan bir erkek... Oradan kalbinize girmeğe çalışan, kalbinizin âleminde yaşamak isteyen bir gölge... Ah, Mehpare hanım, bu kadar güzel olmak için Allaha ne verdiniz, ne adadınız?..

Mehpare başını şiddetle çevirerek yerinden oynaştı ve etrafına bakındı.

Sonra bütün söylediklerimi dinlememiş gibi ayağa kalktı:

— Geldik, dedi. Kalksanıza...

Yorgun gibi doğruldum. Mehpare yüzüme şefkatle bakarak:

— Neniz var, ne oldunuz, niçin öyle duruyorsunuz? diye sordu.

— Hiç, dedim. Sadece kendime acıdığım için... Bir kadın karşısında küçülmek, küçülmek ve yok olmak nedir bilir misiniz?.

Mehpare birdenbire kalktığı yere oturarak:

— Fakat ben size ne yaptım? dedi.

— Bunu siz bilirsiniz...

— Anlamıyorum, hayır, bilmiyorum. Ne yaptım? kırdım mı?

— Biraz... beni dinleyin Mehpare hanım..

İğilip dizleri üstünde duran ellerinden birini tuttum, çekmedi, avuçlarım içine aldım, başını kaldırarak baktı:

— Mehpare hanım, bırakın da söyleyeyim; sizi seviyorum. Evet, vaktile sizi güzel ve lüle lüle saçlarınızdan okşayan bir ağabey vardı. Şimdi ise güzelliğinize hayran bir erkek... beni affediniz; ne düşünüyorsunuz?

Mehpare küçük, yumuşak elini avuçlarım içinde bir iki defa kıvrandırdıktan sonra kısık bir sesle:

— İnanmıyorum, hayır inanamıyorum! dedi.

Başımı büsbütün onun lâcivert peçesi ve lâcivert pelerini ile kaplı, sarı bukleli başına yaklaştırdım. Rüzgâr, bu saç tellerini yüzümde dolaştırmağa başladı. Dedim ki:

— İnanın bana, bütün hislerimde o kadar samimîyim ki, şimdi kalbim bile sizin kalbinizle beraber çarpıyor. Ömrümü sizin yanınızda geçirmek için, yarı hayatımı vermeğe razıyım.

Mehpare gözlerini, munis bakışlarla yüzümde gezdiriyordu. Ben konuştukça dudaklarıma bakıyor, sonra gözlerimin içinde kendi güzel başını seyrediyor, sıcak nefesi yüzüme çarpıyordu.

— Niçin hiç birşey söylemiyorsunuz Mehpare hanım?

— Halâ inanamıyorum, ben.. Böyle birşeyle karşılaşmayı beklemiyordum. Sanıyordum ki..

— Ne sanıyordunuz?

— Sanıyordum ki, siz yine eskisi gibi... hayır... hayır... Fakat ah, böyle daha iyi.. bana birşey anlatınız.

— Birşey söylemek istediniz ve vazgeçtiniz... Mehpare hanım, ben hislerimde ne kadar samimî isem, siz de öyle olunuz..

— Hayır... hayır... bunu şimdi söyliyemem... yalvarırım, israr etmeyiniz. Bakın, iskeleye yanaşıyoruz. Annem bizi bekler, kalkalım mı?.

Gücenirim, kırılırım diye elini avuçlarımdan çekmeden gözlerimin içine baktı. Gözlerinde ve dudaklarında güçlükle zaptettiği büyük bir sevincin izleri vardı. Yüzümün her noktasına şefkatle bakıyor, severek bakıyor ve okşamak ihtiyacile çırpınıyordu.

— Arkası var —

No. 18

O gün Gladis onlarla uzun zaman kaldı. Az konuşuyor, camların üzerinden akan yağmuru seyrediyordu.

Loret, göğsünü yırtacak gibi kuvvetli bir öksürükle öksürüyordu.

Nihayet Bernar :

— Madam, bu çocuğu İsviçreye göndermek lâzım.. Bize yardım edemez misiniz ? dedi. Hayatımı kazanabilmeyi ne kadar istedim ben !

Bu son cümleyi başını öne eğerek söylemişti.

— Niçin Bernar ? Ben burada değil miyim ?

Genç adam hiddetle cevap verdi:

— Sizden para talep etmek istemiyorum... Anlamıyor musunuz ? Hayatımı kazanmak istiyorum.

Gladis zengin bir kadın saflığile :

— Bunun kolay birşey olduğunu zannediyorum, dedi.

— Siz öyle mi zannediyorsunuz ? Hangi zamanda yaşıyorsunuz ? Hangi hülyadasınız ? Siz mutlaka harpten evvel uyumuş ve halâ uyanmamış olacaksınız...

— Size, lüzumunuz olan parayı vereceğim Bernar. Bundan başka şeyler için ne yapmam lâzımgeldiğini söyleyiniz.

— Sizin dostlarınız var.. Nazır Perseyi tanıdığınızı biliyorum...

— Hayır, buna imkân yoktur.

Heyecanla doğrulmuştu. Akşam yaklaştıkça onda Monti'ye doğru koşmak, süslenip boyanmak ve gençlik hülyalarına avdet etmek arzusu uyanıyordu.

Masanın üzerine bir çek atarak dışarı çıktı. Loret gülerek :

— Tekrar gelir... dedi.

Bernar'a yaklaşarak uzun zaman ona dikkatle baktıktan sonra birdenbire sordu:

— Bu kadın senin annen midir ?

— Niçin ? Bana benziyor mu ?

— İkinizin de meş'um gözleriniz var, biliyor musunuz ?

Bernar ona hüzünle bakarak ;

— Böyle söyleme Loret, dedi.

Onu kolları arasında vahşice sıkıyordu:

— Gidecek ve iyileşeceksin yavrum.

Genç kadın onun alnını zayıf parmaklarile okşayarak cevap verdi :

— Evet, tekrar avdet edeceğim. Orada ölmiyeceğim; çünkü bugün ölsem, (eliyle boşlukta bir daire çizdi) böyle mantıki birşey olurdu. Fakat hayat bunu istemiyor. (Tekrar eliyle kırık bir çizgi yaptı) şunu istiyor veya şunu (bu sefer boşlukta bir istifham işareti resmetmişti).

— Sen tekrar avdet et.. Yalnız bunu istiyorum ben... Göreceksin, bu kadının kanını son damlasına kadar akıtacağım, onun ismini bilmek istiyor musun ? Onun adı Jezabel'dir. Anlıyor musun ? Zararı yok... Ben de sana ait birşey bilmiyorum. Fakat seni seviyorum. Seni ne kadar seviyorum Loret... Oradan avdet ettiğin vakit sana güzel esvaplar, mücevherler alacağım. Bunların parasını Jezabel'den alacağım.. Göreceksin sevgilim..

Loret, valizi kitaplarla dolu, başı açık, beresi elinde ve ince tayyörü altında titreyerek gitti.. İsviçreye gitti Orası ondan evvel başka birçok vücutları göğsüne çekmiş ve bir daha iade etmemişti.

XX

Bernar, İsviçreden yalnız iki kısa mektup aldı.. Loret'in öleceğini biliyor ve her gün onun ölüm haberini bekliyordu.

Teessürü de kendi gibi acı, suratsız ve zehirle dolu idi. Dişleri ağrıyor, traş olmuyor, bir kitap alıp okumuyor ve soyunmadan yatağına yatıp akşama kadar uyuyordu. Ancak akşam karanlığı basınca uyanıyor, Parisin bu korkunç karanlığından ümitsiz bir zevk duyuyordu.

Sefil odasından dışarıya çıkacak cesareti yoktu... Nereye gidebilirdi ? Her tarafta bu hain yalnızlık ve hüzün kendisini takip edecek değil miydi ?

Pencerenin başına geçip sokak lâmbasının duvarlarda yaptığı akisleri seyrederken bu yeşilimtrak ışık bütün düşüncelerini siliyor ve kalbine şifa getiriyordu.

Soğuk yağmura bakarak metresini düşünüyor, onu artık ölmüş farzederek kalbini acı ve sonsuz bir hüzün kaplıyordu.

Geceleri bir kahveden ötekine sürükleniyor ve içki içtiği zaman metresini unutuyor, daha doğrusu onu o kadar yeisle düşünmüyordu. Fakat sarhoş zamanlarında bile Loret'in uzaklığını duyarak içinde bir boşluk, bir açlık, nihayetsiz bir yeis hissediyordu.

Kimsenin yamatmadığı yırtık yün blûzunun altında titriyerek yatağının üzerine uzanıyor, yanına bir tabak portakal alıyor ve ölümü düşünmemek için, camların üstünden akan yağmura bakarak Gladis'i düşünüyordu.

— Artık gelmesi ihtimali yok .. Gebersem bile beni gelip sormıyacak. . Halbuki benim kanımdan olan yegâne insan da odur...

Ve alçak bir sesle :

— Loret... dedikçe, gözlerine yaşlar dolduğunu hissediyordu.

Yatağının üstünde, çarşaflarını buruşturarak bir yandan bir yana dönüyor, başını sararmış ve küf kokulu yastığa gömüyordu.

— Loret., Zavallı kızım.. Ölüme mahkûmsun sen... Jezabel'in parasile sana şeker ve esvap alabilir, seni birkaç gün rahat yaşatabilirdim... Bunu bile yapamadım.. Hayatında birkaç gün bile rahat etmedin.

Bu kadar zayıf olmaktan, onu bu kadar kuvvetle sevmekten utanıyor ve kendi kendine :

— Ne yapalım.. Bir başkasını buluyorum... demeğe çalışıyor, fakat bir saniye sonra yine aynı düşüncelere dalıyordu:

— Ah, iyileşip gelebilse! O zaman Jezabel'in canını çıkararak bütün varını yoğunu alacağım.. Onu dünyaya geldiğine pişman edeceğim.

Zihninde metresile, Jezabel ismini taktığı büyükannesi arasında bir rabıta buluyordu:

— Yirmi yaşında bir kız, ömründe beş dakikalık bir saadet bulmadan ölüyor da, bu ihtiyar deli karı, mücevherler içinde boğularak halâ âşık olmak, kıskanmak hakkını kendinde buluyor! Vallah çok komik şey... Bazen onu öldürmek istiyorum... Bana ne yapabilirler? Mahkeme huzurunda:

« Hâkimler; bu kadın benim büyükannemdi.. Beni terketti. Beni sefil bıraktı!. Ben de intikam almak için onu öldürdüm! » derim.

Fakat onlar da bana: « Ondan para aldınız aziz dostum? » cevabını vermezler mi?

— Ateşler içinde yanıyorum. Hastalanacağım galiba... Ah bir, tifoya veyahut Loret gibi vereme yakalanıp annemin yanına gitsem, o kimbilir ne kadar memnun olurdu. Dünyada kalmakla onu rahatsız ediyorum... Ona kalsa şimdiye kadar göçüp gitmem hayırlı olurdu... İşte ölmedim. Bu benim için bir teselli ama, çok zayıf bir teselli.. Bu kâfi değil..

***

Noel gecesi ona Loret'in öldüğünü haber verdiler. Eski mektupları okurken onun aile adresini öğrendiği cihetle, gidip ailesini bundan haberdar etmeğe karar verdi.

Karşısına zengin bir apartmanda ak saçlı, siyah elbiseli, kuru bir ihtiyar kadın çıktı. Boynunda siyah kehribardan bir kolye vardı. Bu kadın Loret'in anasıydı.

Evvelâ genç kızın hasta olduğunu ve Leyzende tedavide bulunduğunu söyledi. İhtiyar kadın ağlamağa başlamıştı:

— Bunun böyle olacağını biliyordum. Leyzende mi dediniz? Fakat bu çok pahalıya maloluyor demektir... Çocuklar nankör olur. Beni bırakıp gitti.. Namusumu berbat etti. Şimdi ne yapabilirim ben?

Etrafı siyahlı bir mendili gözlerine götürerek devam etti. Siyah kehribar taneleri göğsünün üstünde titriyordu:

— Altı ay evvel kocamı kaybettim... Beni servetsiz bıraktı. Kızıma son dereceye kadar iktisada riayet etmesini tavsiye ediniz. Onu tanırım; elinde avucunda ne varsa kokuya, boyaya, çoraba verir. Biraz da beni düşünsün! Kendimi herşeyden mahrum ederek ona ayda beşyüz frank gönderebilirim. Beş senedenberi annesine bir mektup, bir haber göndermemişti; fakat şimdi ihtiyacı olunca hemen koştu. Ona her ay beşyüz frank göndereceğim.

Bernar sert bir sesle:

— Buna lüzum yok... dedi, yalnız bir defa göndereceğiniz beşyüz frank cenazeyi kaldırmağa kâfi gelir. Dün öldü o....

Sokağa çıktığı zaman yağmur yağıyordu. Soğuk, puslu bir gece idi. Birşey düşünemeden gözünün gördüğü tarafa doğru yürüdü. Bir meyhaneye, bir başkasına girdi. Sonra Monparnasa döndü. Orada biraz daha içti ve rastladığı bir arkadaşına Loret'in öldüğünü söyledi.

— Zavallı kız yirmi yaşında bile yoktu... Bir kadeh içer misin?

İçer içmez tekrar karanlık sokaklara daldı. Meyhaneden taşan ışıklar çamurlara kızıl bir kan rengi aksettiriyordu. Bütün tanıdıklarına kızcağızın ölümünü haber vermek ihtiyacını duyarak taraf taraf dolaştı. Herkes buna acıyordu:

— Sahi mi söyliyorsun?

— Zavallı kızcağızın sıhhati pek iyi değildi zaten...

— Yirmi yaşında yoktu değil mi?

Kendileri de henüz o yaşta oldukları için birşey söylemeğe cesaret edemeden susuyorlardı.

Bernar, içinde simsiyah bir öfke yaratan arkadaşlarına, dumanların arkasından bakarak içmekte devam ediyordu.

Uzun zaman böyle bir kahveden ötekine sürüklendikten sonra Sen nehrine doğru indi. Sarhoştu. Başı bomboş ve sıcaktı. Yağmurun taşlar üzerinde çıkardığı sesleri dinliyerek ormana, Gladisin evine doğru yürüdü. Onu görmek için kalbinde kinle karışık bir ihtiyaç duymuştu.

Kendi kendine birdüziye:

— Eve dönüyorum.. Eve dönmeliyim.. Uyumalıyım... diye tekrarladığı halde adımları bilâ ihtiyar onu Gladise doğru sürükliyordu.

Bir ara Loret'in annesini, bu yarı ölmüş ihtiyar kadını, düşündü, onun gözlüklerini ve kolyesini, salondaki işlemeli yastıkları hatırladı ve onun, daha birkaç sene yaşamak için parasını gömmeğe çalıştığını tasavvur ederek yumruklarını sıktı:

— Alçak ihtiyarlar!

Gladisi, Loret'in annesini ve evlâtlarına yalnız ümitsizlik, fakirlik ve ölüm bırakarak paralarını ve saadetlerini kendilerine saklıyanları aynı kin ve nefretle düşünüyordu.

Otöy mahallesine geldiği vakit kahveler seyrekleşmiş ve fakirleşmişti. Buralarda iskanbil oynıyorlardı. Kahvelerden birinin önünde durarak çalgıyı dinledi.

Loret'i ilk tanıdığı gün gözünün önüne gelmişti: Başı açıktı. Boynunda kırmızı yünden bir kaşkol vardı.. Yüzü sarı, bakışları soluktu.

— O kadında öyle birşey vardı ki onu hiçbir zaman anlıyamadım.. Kendisi de bunu anlamıyordu.. Onda bir şiir vardı.

Birdenbire, yüzünü tasavvur edemediği annesini hatırladı. Sağ olsa onun bu gün kırk yaşında olacağını unutmuştu, onu bir kızkardeş, metresi kadar genç bir kadın gibi görüyor ve ikisine de acıyordu.

— Zavallı yavrucaklar; ikiniz de öldünüz. İkiniz de yerin altında, karanlıklardasınız şimdi ve etrafımdaki bütün bu insanlar gülüyorlar, dansediyorlar. Jezabel'i omuzlarından tutup sarsmak, onun yüzündeki boya maskesini düşürmek istiyorum. Ondan ne kadar nefret ediyorum. Herşeye sebep odur. Onun yaşaması doğru değildir.

Şimdi ben ne olacağım? Binlerce arkadaşım var; fakat ne bir dost, ne de bir akraba!

Çalışmak istiyorum; fakat derslerime değil.. Onlardan bıktım. Ellerim, kitapları tutmaktan başka birşey yapmadığım için bana zahmet veriyor. Çalışmak.. Bir amele gibi çalışmak istiyorum. Bu kriz zamanında bu kolay mı bakalım? Keşke bir amele olsaydım! Bert beni bir efendi yapmakla hata etmiş! Bazı günler oluyor ki insan bütün dünyaya kızıyor... Ah, ne kadar susadım.

Rıhtım kenarında bir kahveye girerek rüzgârda çırpınan tentenin altında, yağmurdan ıslanarak içmeğe başladı. Bütün vücudu titriyordu.

— En alelâde bir iş bile beni kurtarabilir. Bir çivinin veya bir tahtanın üstüne vurmak ve gece yorgun düşerek uyumak...

Bir sene bu suretle hareket etsem ve pazar günlerini de sarhoşlukla geçirsem, Loret'i unuturum. Netice henüz yirmi yaşındayım.. Yeisle ölmek istemiyorum.. istemiyorum.

Görülmiyen birisine hitap ediyormuş gibi tekrarlıyordu:

— Evet.. Fakat Jezabel'in parası... O kadar kolaylıkla kazanılan bu para... Bu kadınlar tuttukları herşeyi çürütüyorlar...

Bütün gece böylece yürüdü. Yüzünden yağmur akıyordu. Kaldırımlardan bir sis yükseliyordu. Yürürken gözlerini yarı kapatıyor, bir kör gibi yaya kaldırımlarına çarpıyordu.

— Jezabel'e söyliyeceğim... Bu geceyi hatırlıyacak o... Bir insana işkence etmek ne tatlı şey! Aceba? bu dakikada o ne yapıyor? Beni unuttu mu aceba? Fakat ona kendimi hemen hatırlatacağım? Kimbilir nerededir?

Onun evinin kapalı ve karanlık pencerelerine baktı.

— Bu gece Noel gecesi... Jezabel mutlaka bir yerde dansediyor, yahut evinde âşığile sevişiyor. Bu cadı... Bu canavar, bu ihtiyar karı dansedip eğleniyor.

Fakat niçin böyle söylüyorum? O genç görünüyor.. Bu ihtiyar sihirbaz genç görünüyor...

Bir sayıklama halinde tekrar ediyordu:

— Bu gece onu ağlatacağım.. Onun gözyaşlarını görmek istiyorum

Kapının bir köşesine yaslanarak yağmurun yağışını seyretmeğe başladı.

XXI

Bu müddet zarfında, Gladis barda dansediyordu. Dört kişi idiler. Persye'ler, Monti ve o...

Bu gece Janin Persye ile aralarında bir nevi «Final maçı» yapıyorlardı. Göze görünmiyecek kadar küçük emarelerden, Montinin Janini kendisine tercih etmekte olduğu ve kendisinin partiyi kaybetmekte olduğunu hissediyordu. Janin, narin ve yırtıcı bir kuşa benziyordu. Kemerli ve ince bir burnu, yuvarlak ve sarı gözkapakları altında durmadan çırpınan uyanık ve telâşlı gözleri, kuşların tüyüne benziyen parlak, düz siyah saçları vardı.

Nazik etinin altında çelikten adaleleri olan kadınlar gibi. yorulmak nedir bilmeden, birdüziye içiyor ve dansediyordu. Gladis, Janinin Montiyi sevdiğini ve bilhassa onu kendisinin elinden almaktan mütevellit bir zevkle titrediğini görüyor ve genç kadının kendi yaşını, bu yaşın getirdiği derin yarayı keşfettiğini anlıyordu.

Janinin, kendisinden daha zayıf fakat güzel olan rakibini ezmek istediğini Gladis görüyor ve ateşli bir heyecanla bu maçı kabul ediyordu: Janin içtikçe o da içiyor, Janin dansettikçe, o da vücudu çok güçlükle ayakta durabildiği halde, dansediyordu. Kıskançlık kalbini kemiriyor ve Montide bir tebessüm, arzu ile dolu bir nazar bulmak için ölmeğe razı oluyordu. Karşısındaki genç kadına bakarken vücudunun zevkle denecek kadar kuvvetle titrediğini duyuyor ve çantasının içinde, elinin altında duran yeni rovelverini düşünüyordu.

Bütün bu ıstıraplarına rağmen Gladis konuşuyor, gülüyor, yorgun bir hayvanı kamçılıyormuş gibi kendi güzelliğini canlandırmağa çabalıyordu. Montiye gelince, kendisi için çıldıran bu iki kadından kâh birini, kâh ötekini kolları arasında sıkmaktan ve onların titrediğini duymaktan vahşi bir zevk hissediyordu.

Uzun senelerdenberi Glâdis böyle saatlerce, durmadan, dinlenmeden ve etrafındaki bu gölgeler, bu duman ve dönen vücutlar arasında sersemliyerek dansetmemişti. Vücudu, binlerce sızılı kemik parçalarının bir araya gelmesinden hasıl olan bir külçe gibi, ağrıyordu; fakat o, bu ıstırabı duydukça, kudurmuş gibi kendi kendisine tekrarlıyordu:

— Yürü.. Danset.. Gül... Bütün erkeklerin hoşuna gitmek için, lâkayt, güzel ve genç olmalısın.. Bütün erkeklerin hoşuna giderek onu kıskandırmalısın...

O vakte kadar, yalnız uzun inci kolyesini takarken, o gece göğsünü ve kollarını elmaslara boğmuştu; çünkü Janinin onun kadar kıymetli taşı yoktu ve Gladis, o gece, her ne pahasına olursa olsun, erkeklerin nazarlarını kendi üzerine çekmek istiyordu... Monti, bu bakışlardan hangisinin elmaslara, hangisinin kadına ait olduğunu farkedemezdi.

Ta sabaha kadar güzelliğini muhafaza etmek lâzımdı. Çünkü taze kadınların arasında, onun yüzündeki buruşuklukların farkedilmemesi; ve boyalı ihtiyar kadınların yoruldukları zaman yüzlerine çöken ölü maskesinin onun güzel yüzünden uzak kalması elzemdi.

Ve bunun için Gladis, zayıflığını göstermek istemiyor, durmadan içiyor, dansediyor, altmış senelik bir vücudu ve bacakları hastalık ve yorgunluk bilmiyen bir makine gibi idare ediyor; her adalesi bir yara gibi sızladığı halde pudra ve krem altında dümdüz ve parlak bir saten gibi duran çıplak sırtını dimdik tutmağa ve açık kapı ve pencere aralarından sızan üşütücü hava altında titrememeğe çalışıyordu.

İki kadın, mütebessim bir yüzle, biribirlerine meydan okuyorlardı:

— Dikkat ediniz şekerim.. Soğuk alacaksınız...

— Ne münasebet? Ben hastalığın ve yorgunluğun ne olduğunu bilmem...

Janin, tatlı tatlı cevap veriyordu:

— Evet.. sizin neslin yanında bizacınacak bir haldeyiz değil mi?

Gladis dizlerinin titrediğini duyuyor, fakat kendini toplıyarak yine düşünüyordu:

— Yürü ihtiyar iskelet.. Yürü.. Bana itaat et!

Karşısındakilere gülerek bakarken, sıkık göğsünden çıkan ıslık gibi nefesleri korku ile duyuyordu.

Bu sarsılmaz irade kuvvetile yalnız kendi vücudunu mağlûp etmekle kalmamış, Janine karşı da muzaffer olmuştu: Dizleri eski canlılığını ve tabiiliğini bulmuş, nefesi sakinleşmişti. Artık şimdi yirmi yaşındaki gibi hafif dansediyor, dudaklarını yarım açarak gülümsiyor ve etrafındaki aynalarda, beyaz elbisesinin ve başının üstünde bir taç gibi ihtişamla örülü duran boyalı saçlarının akislerine bakıyordu.

Sabahın saat dördü.. beşi olmuştu.. Bernar yağmur altında bekliyor; Gladis dansediyordu.

Birdenbire içeriye genç kız ve erkeklerden mürekkep bir kafile girdi. Bunlar biraz sarhoş ve çok neşeli idiler. Genç kızların saçları çözük bir çile halinde uçuyor ve yüzlerindeki boya, kendi tenlerile karışmış gibi parlıyordu.

O zaman Gladis gizlice aynaya bakarak, boya maskesinin altında kendi cildinin ne kadar harap olduğunu gördü; fakat yine isyan ederek yerinden fırladı ve Montinin göğsüne sokularak dansetmeğe başladı. Yorgunluktan ve uykusuzluktan yanan gözleri, bilâihtiyar kapanıyordu.

Janin de yorgunluk alâmetleri göstermeğe başlamıştı. O, Gladisten otuz yaş genç fakat ondan daha az güzel ve ihtiyarlığa karşı daha az müdafaalı idi.

Onların etrafında gençler gülüyorlar.. Eğleniyorlardı... Bu, hakikî bir maçtı.

Nihayet Gladis mesut ve muzaffer olmuştu; fakat bir sabit fikir halinde zihninden çıkmıyan hakikî yaşı onu harap ediyordu. Herşey onun hatıralarını eskilere sürükliyor, gülüp konuşurken bu sabit fikir bir yılan gibi birdüziye açılıyordu. Maamafih mücadeleden vazgeçmiş değildi.. Harap bir halde olduğu halde ölmeğe razı olamıyordu...

Etraftakiler ona baktıkları zaman, kırk yaşını geçmiş, fakat hakikî yaşı belli olmıyan bir kadın görüyorlardı.

Işıklar altında iken, boyası ve elmaslarile, çok güzel görünüyor ve sabaha karşı, ötekiler gibi, tebdili kıyafet etmiş ihtiyar bir kadına benziyordu.

Bütün bu çabalama, yorgunluk, mücadele, ıstırap ve zaferlerden sonra, hatırında yalnız, barın kapısından çıkarken genç bir adamın yanındaki arkadaşına sorduğu şu sual kalmıştı:

— Bu kadın Gladis Eysenak değil mi? Halâ çok güzel.. Randevu kabul ediyor mu?

XXII

Bernar bekliyor ve soğuktan müteessir olmıyor, rüzgârın yanaklarını ısırmasına zevkle bakıyordu. Parisi tatsız ve rütubetli bir su kokusu kaplamıştı.

Bernar birşey düşünmeden Gladisin karanlık pancerelerine ve tenha sokağa bakıyordu.

Nihayet otomobili gördü. İçerden aydınlatılmış olduğu için Gladisin sarışın, nazik başını ve ermin mantosunu tanıdı.

Bu kadının mevcudiyeti Bernar'ın içinde bir rezalet hissi uyayndırıyordu. Dişlerini sıkarak:

— Gülüyor... dedi.. dansediyor, eğleniyor... Fakat niçin? O ihtiyardır; artık hiçbir şeye hakkı yoktur.

Otomobilin kapısını açarak gölgeye çekildi. Monti onu ya görmemiş, yahut tabahşiş bekleyen bir serseri sanmıştı. Fakat Gladis hemen onu tanımıştı. Bernar, onun Montiye doğru eğildiğini ve âşığını dışarı çıkmaktan mennettiğini gördü.

Otomobil gittikten sonra Bernar Gladisi takip etti. Kadın, bir saniye, birşey söylemeden ona baktı; kalbinden taşan kin ve nefretin kudretinden kendisi de korkuyordu. Nihayet bir mırıltı halinde:

— Arkası var —

Geçmişten Bir Parça

— Başı 14 üncü sayfada —

zaferin verdiği neşe ve gurura feda ederek - o muhterem Osmanlı vezirlerine bir yer bile göstermeden ayakta kabul etmiş... Ve kendilerine hiç ağız açtırmadan - arkalarından bir suretini Hariciyeye gönderttiği - şu nota muhteviyatını kâtibine okutmuş...

1 — Altıncı ordu kumandanı Ali İhsan paşa başka bir yere nakledilecek.

2 — Altıncı ordunun silâhları alınarak, top ve tüfekleri ve makineli tüfekleri tarafımdan gösterilecek yerlerde bana teslim edilecek.

3 — Ne zaman emir edersem, ahalinin elindeki silâhlar toplanacak.

4 — Mürakebem altındaki yerlerde hizmetlerine lüzum görmediğim Türk jandarmasının silâhları alınarak terhis edilecek, ve bu iş oluncaya kadar emrim altında kalacak.

5 — Ef'al ve harekâtı nazarı hoşnudî ile görülemiyen Türk memurları, emirlerim mucibince azledilecek. Yerlerine tayin kılınacakların isimleri evvelâ tasvibime arzolunacak.

6 — Arzu olunduğu zaman Ermeniler tarafımdan memleketlerine iade edilecek. Bunların meskenleri, arazileri ve malları şimdiden kendilerine iade ve imar olunmalıdır. Bunların iadeleri sırasında hazır bulunup, uğradıkları zararları tahmin etmek üzere icabeden yerlere göndereceğim İngiliz zabitlerine hertürlü kolaylıklar gösterilecek.

7 — Cinayet mahkûmları ile, tahrikâta ve asayişi ihlâle kalkışanları tevkif etmiye, dilediğim veçhile hakkım olacak.

8 — Konyanın şarkındaki bütün demiryolları mürakabem altına alınacak.

9 — Mürakabem altındaki havalide telgraf ve telefon hatları kontroluma tabi olacak, Türkçe şifreli telgraf kabul edilmiyecek.

10 — Dağıtılacak olan VI ıncı ordu askerleri .... den itibaren haftada dokuzar yüz kişilik kafilelerle memleketlerine sevkedilecek.

11 — Osmanlı memurları, Hindistan ordumuza mensup bulunanlar dahil olduğu halde, bütün İngiliz firarilerini bize teslim edecek.

12 — İstediğim mahalleri işgal etmek hak ve kuvvetine haiz olduğum anlaşılmalıdır.

Hamiş: Sekizinci maddedeki kontrol kelimesinden maksat şudur:

Mısır kuvvei seferiyesi, Bağdat hattı üzerinde, askerî ve mülkî hertürlü münakalâtı istediği zaman, ve istediği tarzda yaptırmak hakkına sahiptir. Mısır kuvvei seferiyesi, Bağdat hattı üzerinde her nevi münakalâtı istediği zaman mennetmek hakkını dahi haizdir. „

Görülüyor ki, koca mareşal, kaç asırdır hasımlarının yıkamadığı Osmanlı devletini bir kalemde ortadan kaldırmaya azmetmiş, ve bunu işte bu 12 madde içine sıkıştırmıştı..

Tabiîdir ki, kabulüne imkân olmıyan bu ağır teklif üzerine, her iki vezir de istifalarını vermişler, çok geçmeden de Sadrâzam Tevfik paşa da yerini, mahut Damad Feride terketmiş idi.

İşte İngiliz mareşalının, korkunç bir kuyrukluyıldız gibi bize çattığı o meş'um devirde bizde bıraktığı acı hatıralardan biri...

Kuvvetin devlet hayatında da rolü pek büyüktür. Fakat, "GURUR„ onu ergeç yıkar. İdare felsefesinin en kıymetli düsturu: "Kuvveti suiistimal etmemek, kuvvetle adaleti, ayni terazi içinde daima müvazeneli bulundurmaktır.„

BURSA NOTLARI

— Başı 17 inci sayfada —

Muradın zindan hayatı) kabilinden bir serlevha ile tarihî bir tefrika yazmağa niyetli olmadığım için kendisini fazla söyletmekte bir fayda mülâhaza etmedim.

III

Ulu Cami

Vardığım günün ertesi günü, yani döneceğim gün, öğle vakti Ulu camiye girdim. Epey kalabalık bir cemaat namaz kılıyor. Bursanın en büyük camii olan Ulu cami şehir içinde dolaşan otobüslerin durak yerinde ve biraz ayak altında. Sağında ve solundaki iki kalın minaresine ve yirmi kubbesine rağmen dışından azamet hissi vermiyor. Birinci Murad zamanında başlanıp oğlu Yıldırım Bayezid'in saltanatı esnasında ikmal edilen bu camiin, eski olmıyan bir tamir esnasında sürülen vernik ve yaldızlardan sarfınazar, menberi harükulâde ve duvarlarında cidden nefis birkaç yazı var. Ortasında ise, Bursaya ait nice kartpostalın da haber verdiği gibi, üç kat fıskıyeli bir şadırvanı mevcuttur. Bu şadıravanın etrafında, sathı mermer döşeli bir halka, abdest alacaklar için müstakil bir yer vücuda getirmiş. Havuzun içinde küçük kırmızı balıklar geziniyorlar. Bu camiin bina edildiği tarihteki koyu dindar büyüklerin, abdestin dışardan alınarak içeriye öyle girilmesini Allahın evine karşı daha derin ve hakikî bir hürmet addetmemiş olmalarına hayret edilemez mi? Ve bu içi kırmızı balıklı havuzbaşı, insana, gayri ihtiyarî, caminin ikmalinde ultmadan Buharalı Emir sultanla beraber her tarafı gözden geçirirken padişahla hoca arasında geçen meşhur muhavereyi hatırlatıyor.

— Caminin resmü tarhı hoşunuza gitti mi?
diye soran padişaha Emir sultan:

— Gayet güzel, vâkia dört köşesinde birer meyhane eksik.

Cevabını veriyor ve hünkâr mütehayyır:

— Camii şerif beyti Hudadır. Anın civarında mahramat ne münasebet? deyince de:

— Hakikatte beyti Huda müminin kalbidir. Niçin kalbinizi mahramat ile alûde edersiz? mukabelesinde bulunuyor. Ulu caminin içini gösteren kartpostallar kadar mübtezel olan ve belki de hakikî olmıyan bu tarihî fıkra, Ulu caminin ortasında uhrevi bir mahabet ve huşudan insanı tecrit eden kırmızı balıklı şadırvan başında hatırıma bir kere daha geldi, ve Yıldırım Bayezidi içki sofrasının başında, matruş başı ve kızarmış gözleriyle, Osmanlı tarihine bahalıya mal olmuş gurur ve tehevvüründen tir tir titreyen bendegânı ortasında birden görür gibi oldum.. Belki de, Emir sultan, çok sık kurulan o sofralarla bu havuzbaşı arasında da bir tedaî yapıp bir yakınlık bularak o cessur hıtapta bulunmuştur.

IV

Bursada kübik yapılar

Ulu caminin Sedbaşının köprüsüne kadar giden Atatürk caddesi Bursanın en şerefli ve kalabalık yeri. Hükûmet daireleri ve bankalar bu cadde üstünde olduğu gibi genç mektepliler de burada piyasa ediyorlar. Ve bu yol üstünde modern ve kübik olmak iddiasında bulunan müteaddit apartmanlar ve binalar yapılmış. Fakat bu mazhariyet sade buraya münhasır da değil. Türk mimarisinin en güzel ve cazibeli eserlerinden bir kaçını sinesinde saklıyan Bursadaki bu apartman ve kübik bina salgını, Çekirgeye bile sirayet etmiş: Orada otobüslerin durduğu alt meydanda da, yeni stil yapının zevksiz bir timsali olan bir apartman mevcut. Şüphe yok ki bu kübik bina ve apartman Bursanın istikbalini tehdit eden hakikî bir âfettir. Dünyanın bana ziyareti nasip ololmuş şehirleri içinde - Nüremberg ve Venedik te dahil olduğu halde - en sevmiş ve görmedikçe en fazla hasretini çekmiş olduğum üç dört yerden biri Bursadır. Bursa bugün iç turizmin hedefi olduğu gibi memleketimiz için dilediğimiz büyük turist sellerinin bir gün dışardan bize gelmesini temin edebilecek unsur ve imkânların en mühimlerinden de biridir. Ve Bursa için her kübik apartıman ve modern olmağa yeltenen kötü yapı, güzel bir ağzın tebessümüne ilâhi bir cazibe veren inci dişlerden birinin sökülerük yerine bir iri bakır kaplamanın ikame edilmesi gibi bir şeydir. Turist şehir ve tarihî şehir olmak imtiyazı mukabilinde bütün insaniyet bazı yerlere bir takım mecburiyet ve mükellefiyetier tahmil eder. İşte demin andığım Venedik ve Nüremberg'de, ilki dünyada ve tarihte eşsiz olmak hakkını ve ikincisi ortaçağı yaşatmak vasfını muhafaza edebilmek için, birçok kayıtlara ve mükellefiyetlere katlanıyorlar. Bursada yeni yapılacak resmî ve hususi bütün binaların eski Türk ev ve abidelerinin hususiyetlerine aykırı birer hüviyet taşımamaları ve şehrin umumî âhengini ihlâl etmemeleri şarttır. Aksi halde sade müstakbel turist kafilelerini kısmen kaybetmek itibariyle değil, fakat mücerret güzellik mefhumu namına da pek yazık olacaktır.

ON SENE GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hala sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyiçe besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besliyeci madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zamanda genç ve güzel bir hal alıyorlar.

"TOKALON„ kreminin "pembe„ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON„ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.